

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

2 | 2025

Informace o knihách a knihovnách

OBJEVUJEME KNIHOVNY:
DIGITÁLNÍ POKLADY

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Knihovna je...	
Knihovna v roce 2050 je...	2
Studie, články	
Jak a proč zpřístupnit čtenářům díla nedostupná na trhu – <i>Dagmar Winklerová</i>	3
Knihovny a otevřená věda: Nová dimenze akademické podpory na Masarykově univerzitě – <i>Marika Hrubá</i>	4
Bookport v Moravské zemské knihovně – <i>Michal Škop</i>	7
Inspirace, podněty, náměty	
Svět vzhůru nohama – mediální vzdělávání pro děti – <i>Hana Hellebrantová, Tereza Roháčková</i>	9
Data Detox Kit – <i>Michaela Mrázová</i>	11
Knihovníci doporučují knihovníkům – <i>Petra Bartíková, Petra Hermanová, Dita Šourková, Kamila Negererová, Jaroslav Rajl</i>	14
Proměny českého knihovnictví	
Půjčování e-knih a e-audioknih – rozhovor se Zuzanou Hájkovou – <i>Jiří Nechvátal</i>	16
Veřejné knihovny	
Týden17 v českých knihovnách: Protože jádrem udržitelnosti je komunita – <i>Michaela Matulová</i>	19
Vivat e-vypůjčky! Jak jsme rozšířili nabídku služeb naší knihovny o digitální příběhy – <i>Kateřina Bartošková</i>	20
Týden pro Digitální Česko odstartuje již 8. září – <i>Tým TDC 2025</i>	21
Konference, akce	
Česko na cestě k čestnému hostování na Frankfurtském knižním veletrhu 2026 – <i>Karolína Tomečková</i>	22
Elektronické služby knihoven VIII. – <i>Veronika Kašpárková</i>	24
Postřehy z celostátní konference Spolupráce knihoven a škol II. – střední školy – <i>Martina Machátová</i>	27
9. ročník Jižní Morava čte ve znamení Hudby mého srdce – <i>Gabriela Klepáčová</i>	30
Informace pro knihovny	
Ohlédnutí za československým knihovnictvím 1925–2025 – <i>Libuše Foberová</i>	32
Digitalizované staré tisky: Úvod do vyhledávání – <i>Jiří Dufka</i>	34
ERASMUS+ není jen pro studenty VŠ – <i>Barbora Baránková Hytková</i>	36
Kamishibai – příběhy z kufříku – <i>Ilona Salajková</i>	38
Z činnosti MZK	
Knihovna Milana Kundery – dva roky od slavnostního otevření – <i>Jindra Pavelková, Markéta Zajícová, Marie Chybová</i>	40
Zápisky z rozhovoru s Patrickem Chamoiseuem – <i>Tomáš Kubíček</i>	42
90 let zákonného nařízení o povinném výtisku pro Moravskou zemskou knihovnu – <i>Jaromír Kubíček</i>	45
Cyklus Oči Brna a výstava Oženil jsem se s češtinou – <i>Věra Böhmová</i>	47
Knihovnické osobnosti	
Soňa Piškulová: čtyři dekády v knihovně a stále s nadšením – <i>Jitka Burešová</i>	48
Recenze	
Veřejné knihovny v Olomouckém kraji – <i>Libuše Foberová</i>	50
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
Rozhovor s Martinem Lochmanem – českým knihovníkem žijícím na Maltě – <i>Denisa Šimíčková</i>	51
Rozhovor	
Rozhovor s Terezou Liškovou – programovou manažerkou Nadace OSF – <i>Veronika Kašpárková</i>	54
Fejeton	
Země krále Miroslava – <i>Petra Klabouchová</i>	57

Vážení a milí čtenáři,

v době, kdy se stále větší část našeho života přesouvá do digitálního prostoru, se elektronické dokumenty a digitalizované sbírky staly nedílnou součástí knihovních služeb. Proto jsou i tématem druhého čísla Duhy s podtitulem **digitální poklady**. Díky nim se mění přístup ke znalostem, které se stávají dostupnější bez ohledu na čas a místo. A jaká témata v naší pokladnici najdete?

Ve *Studiích, člancích* se zamyslíme nad tím, jak a proč zpřístupnit čtenářům díla nedostupná na trhu. Nahlédneme do akademických knihoven podporujících otevřenou vědu a zjistíme, jaké zkušenosti s databází elektronických knih Bookport mají v Moravské zemské knihovně. O své poznatky s půjčováním e-knih a e-audioknih se s námi v rozhovoru podělila Zuzana Hájková (*Proměny českého knihovnictví*). Přineseme i podněty k vyhledávání digitalizovaných starých tisků (*Informace pro knihovny*) a zprávu z konference Elektronické služby knihoven (*Konference, akce*). Nezapomínáme však ani na oblast digitální hygieny (*Inspirace, podněty, náměty*).

Z dalších příspěvků doporučujeme například lekci mediálního vzdělávání pro děti, knižní a herní tituly vybrané knihovníky (*Inspirace, podněty, náměty*) nebo představení divadélka Kamishibai (*Informace pro knihovny*). Připomínáme také dvouleté výročí Knihovny Milana Kundery, která nabízí řadu zajímavých programů (*Z činnosti MZK*). A protože se blíží čas dovolených, přiblížíme Vám možnosti zahraničních stáží knihovníků přes program ERASMUS+ (*Informace pro knihovny*) i život českého knihovníka na Maltě (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*). Věříme, že si z pestré nabídky čísla vyberete, a přejeme Vám příjemně strávený čas dovolených.

Za redakci časopisu Duha

Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách. Ročník 39 (2025), číslo 2.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Digitalizace v Moravské zemské knihovně,
foto: Pavel Němec.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4× ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
PhDr. Veronika Kašpárková, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovna v roce 2050 je...

Knihovna v roce 2050 je...

... podobně jako dnes jedním z posledních ostrůvků nespotřeby ve světě pozdního kapitalismu. Místem, kde se můžeme zastavit, odpočinout si, ponořit se do výběru, do četby, do učení nebo studia na všech stupních škol, aniž by nás něco nutilo utrácet peníze. Jediné, co zde utrácíme, je náš čas – ovšem v knihovně to není utrácení a spotřeba, v knihovně je to investice s vysokou návratností.

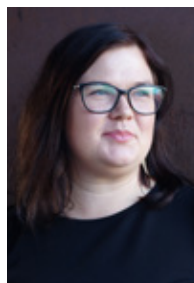
Knihovna v roce 2050 je...

Nerad se pouštím do prognóz budoucnosti. Nechal jsem tak AI, ať mi na základě toho, co o mě ví, řekne, jak si knihovny v roce 2050 představují. Dle ní si představují, že knihovny nebudou jen místem pro půjčování fyzických knih, ale stanou se interaktivními centry poznání, sdílení a tvoření. Přestože v nabídce papírové knihy stále budou, jejich hlavní význam bude v poskytování přístupu k široké paletě digitálního obsahu, který bude jinak za paywallem. Od nejrůznějších databází přístupných přes virtuální realitu až po přístup k nástrojům umělé inteligence. Návštěvníci v nich tak budou nejenom moci knihy číst, ale i si v rozšířené realitě zažít výbuch sopky na Marsu, podívat se do jádra Země, nebo třeba vytvářet vlastní vědecké vizualizace. Knihovny budou i nadále sloužit jako důležité kulturní srdce obce – stále budou poskytovat místo pro setkávání, pořádání výstav a popularizačních přednášek. Nebude to tak tichý prostor, ale dynamické prostředí podporující spolupráci, mezioborové diskuze a rozvoj kritického myšlení. Knihovníci a knihovnice nebudou jen správci sbírek, ale mentoři a průvodci světem informací. A co je pro mě vlastně překvapující – já tuhle právě vytvořenou představu s AI skutečně sdílím! :)

Knihovna v roce 2050 je...

... infrastruktura kompetencí v digitálním věku. Už dávno není jen depozi-tářem knih, ale funguje jako neutrální prostor pro orientaci v informačním chaosu a pro celoživotní vzdělávání napříč generacemi. Knihovna je datovým rozcestníkem, edukačním ateliérem a komunitní laboratoří pro digitální gramotnost. Funguje jako veřejná alternativa k privátním ekosystémům vzdělávání a znalostí. Nabízí lidem všech generací možnost učit se, ověřovat informace, tvořit a opravovat – včetně využívání umělé inteligence a otevřených dat pro řešení lokálních i globálních výzev. Je to místo přístupné, komunitní, kde se pěstuje smysl pro sounáležitost a odpovědnost. V éře klimatické krize, sociální fragmentace a technologické manipulace je knihovna jedním z posledních prostorů, který člověka neprofiluje, ale posiluje jeho agentnost.

Šárka Homfray,
odborová právnička
a publicistka

Petr Brož, český
geolog, spisovatel
a popularizátor vědy
s pomocí ChatGPT

Dita Formánková,
expertka na
celoživotní a digitální
vzdělávání,
zakladatelka
Czechitas

Jak a proč zpřístupnit čtenářům díla nedostupná na trhu

Dagmar Winklerová

Dagmar.Winklerova@mzk.cz

Statistická data z uplynulých let hovoří jasnou řečí – s postupující digitalizací se mění i čtenářské návyky a zájem se posouvá od klasických tištěných knih k e-knihám, audioknihám a obsahu digitálních knihoven. Chceme-li být čtenářům blízkou i v digitální éře, je klíčové rozšiřovat elektronické služby. Jednou z neefektivnějších cest je zpřístupnění tzv. **děl nedostupných na trhu (DNNT)**, tedy autorsky dosud chráněných publikací, které již nejsou běžně komerčně dostupné.

Co jsou díla nedostupná na trhu?

DNNT zahrnují česká díla, která již nejsou v prodeji a splňují stanovené podmínky dle licenční smlouvy uzavřené mezi Národní knihovnou ČR a kolektivními správci autorských práv (Dilia, OOA-S). Jde o:

- **Monografie** vydané před více než 20 lety a minimálně 6 měsíců nedostupné na běžném knižním trhu (včetně pozdějších vydání),
- **Periodika** (noviny, časopisy) vydaná před více než 10 lety.

Zpřístupnění je podmíněno zařazením díla do **Seznamu DNNT**, který spravuje NK ČR.

Návrh může podat knihovna i držitel autorských práv, který má zároveň právo zařazení odmítnout nebo dílo později nechat vyřadit. Aktuálně se jedná o více než **160 000 titulů**, přičemž číslo s každým rokem roste díky postupující digitalizaci i posouvající se hranici 20 let od vydání.

Jak lze DNNT číst?

Čtení těchto děl je umožněno **pouze registrovaným uživatelům** knihoven zapojených do projektu. Aktuálně jde o 181 institucí, které najdete v seznamu přístupném ze: <https://ndk.cz/knihinst>.

Přístup je možný:

- **na dálku** z vlastního zařízení po přihlášení čtenářskými údaji,
- **přímo v knihovně z určeného počítače**, pokud jde o díla s omezením na tzv. „terminálový přístup“ (jedná se však o naprostou menšinu z celkového počtu, aktuálně cca 2 000 titulů).

Díla nedostupná na trhu jsou určena pouze ke čtení, není možné dokumenty stahovat,

DIGITÁLNÍ KNIHOVNA
Provozuje Moravská zemská knihovna / I

Tisíce digitalizovaných dokumentů z českých knihoven na jednom místě

Knihovny poskytující přístup k dílům nedostupným na trhu (DNNT)

Moravská zemská knihovna	Národní knihovna České republiky	Knihovna Akademie věd ČR
Střední a vědecká knihovna v Hradci Králové	Národní technická knihovna	Knihovna Ústeckého kraje
Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně	Krajská knihovna v Pardubicích	Středočeská vědecká knihovna v Kladně

Knihovny poskytující díla nedostupná na trhu

tisknout či jinak rozmnožovat. Porušení těchto podmínek může vést k pozastavení či odmítnutí přístupu či dokonce právnímu postihu.

Kde a jak začít?

Zpřístupnění DNNT zajišťuje momentálně 9 knihoven, dostupných přes portál www.digitalniknihovna.cz. Nejvíce dokumentů poskytují NK ČR a MZK (jejichž fondy se částečně překrývají), ostatní knihovny však nabízejí mnohdy unikátní regionální nebo odborné publikace.

Informace pro čtenáře jsou dostupné na DNNT.cz v záložce „Čtenářům“, včetně návodů, kde a jak díla nedostupná na trhu efektivně vyhledávat. Nenáročným způsobem, jak Vaše čtenáře s díly nedostupnými na trhu seznámit, je upozornit je na existenci digitálních knihoven a na možnost přihlásit se do nich skrze registraci v některé z již zapojených

institucí – některé dokonce nabízejí i **registraci na dálku bez fyzické návštěvy**.

Chcete zapojit i Vaši knihovnu?

Knihovny se mohou připojit dvěma způsoby:

- **Přes eduID** – buď přímo (skrze členství v České akademické federaci identit), nebo zprostředkovatě (např. přes Knihovny.cz či knihovní systémy TRITIUS, KOHA, VERBIS).
- **Přes ID NDK** – bezplatnou identitní službu Národní knihovny.

Podrobnosti, registrační formuláře i kontakty na kolegy z NK ČR najdete na dnnt.cz/knihovnam/jak-se-zapojit.

Závěrem lze uvést, že zpřístupnění DNNT je efektivní cesta, jak čtenářům nabídnout tisíce unikátních děl, často jinak těžko dostupných. I když komunikovat tuto službu srozumitelně čtenářům vyžaduje určité úsilí, možnost přístupu k více než 160 tisícům dokumentů za překonání této výzvy nepochybně stojí.

Knihovny a otevřená věda: Nová dimenze akademické podpory na Masarykově univerzitě

Marika Hrubá
hruba@fss.muni.cz

Masarykova univerzita se v posledních letech zařadila mezi lídry otevřené vědy v českém akademickém prostředí. Proces zavádění principů Open Science (OS) zde není pouze formální odpovědností za evropské výzkumné trendy, ale hlubokou strukturální změnou, která proniká do všech úrovní vědecké práce. Výraznou roli v tomto procesu sehrávají fakultní knihovny, které se od počátku staly klíčovými členy rozšířeného Open Science týmu, který zastřešuje Ústav výpočetní techniky MU. Knihovny tak mají možnost přispět k transformaci role tradičního poskytovatele informačních služeb na expertní a metodické partnery výzkumných týmů v oblasti Open Science.

Od prvních kroků k zavádění OS na univerzitě bylo zřejmé, že pouhá centralizovaná strategie nestačí. **Open Science** vyžaduje lokální ukotvení – podporu, která bude vědcům dostupná

v jejich každodenním prostředí. Právě knihovny se ukázaly jako ideální subjekty pro tuto roli. Jejich výhodou je blízký kontakt s výzkumnou i studijní komunitou, zkušenost s prací

s metadaty, orientace v právních aspektech publikování i schopnost vést vzdělávací aktivity. Na Masarykově univerzitě proto vznikla síť metodiků pro Open Science, která je z velké části tvořena právě knihovníky jednotlivých fakult.

Jedním z hlavních přínosů knihoven je odborná podpora v oblasti správy výzkumných dat. Výzkumníci, kteří připravují projekty, se často potýkají s požadavkem na zpracování dat, tzv. data management plánu. Ačkoli je odpovědnost za tyto plány na straně výzkumného týmu, knihovny poskytují metodickou pomoc – doporučují vhodné nástroje, pomáhají s výběrem repozitářů, poskytují poradenství ohledně licencí i zabezpečení citlivých dat. Tato podpora je poskytována jak v počáteční fázi projektu, tak i při jeho realizaci, kdy je potřeba plán aktualizovat. Knihovníci tak přispívají k tomu, aby byla data nejen bezpečně spravována, ale zároveň aby odpovídala principům FAIR – tedy aby byla mj. i dohledatelná, přístupná, interoperabilní a znovupoužitelná.

K dalším oblastem Open Science, ve které hrají knihovny důležitou roli, patří **otevřené publikování**. **Open Access** se dnes stává standardem při plnění povinných podmínek u většiny českých i zahraničních projektů. Knihovníci tedy poskytují vědcům poradenství při výběru vhodného časopisu, vysvětlují možnosti financování publikačních poplatků, zprostředkovávají možnost slev na publikační poplatky u nasmouvaných vydavatelů. Součástí této podpory je i osvěta v oblasti predátorského publikování.

Nezanedbatelnou oblastí je vzdělávání. Knihovny organizují **workshopy, semináře zaměřené na Open Science** obecně, ale i specializované workshopy např. **pro podporu FAIR dat nebo autorského práva**. Tyto aktivity jsou určeny nejen výzkumníkům, ale i studentům – a to již na bakalářské úrovni. Díky propojení s výukou přispívají knihovny k budování

povědomí o otevřené vědě jako běžné a žádoucí součásti akademické práce. Kulturní změna, kterou Open Science přináší, nemůže nastat bez intenzivní osvětové činnosti – a knihovníci v ní sehrávají nepostradatelnou roli.

Knihovny se rovněž stávají významným partnerem při přípravě a realizaci výzkumných projektů. Ve spolupráci s Open Science Core týmem, který tyto činnosti koordinuje a zastřešuje, se podílejí na tvorbě

grantových žádostí, poskytují podklady pro kapitoly věnované Research Data Management nebo Open Accessu, pomáhají

s plánováním nákladů na správu dat i publikování a odkazují na institucionální směrnice. Tento typ spolupráce výrazně zvyšuje šanci na úspěch projektů – ať už z hlediska financování, nebo zajištění jejich dlouhodobé udržitelnosti.

Zapojení knihoven do Open Science se přitom neomezuje pouze na univerzitní půdu. Knihovníci z MU se aktivně účastní národních i mezinárodních iniciativ, sdílejí dobrou praxi, podílejí se na vývoji nástrojů a metodik a pomáhají formovat podobu otevřené vědy na úrovni celé výzkumné komunity. Mezi takové iniciativy patří například **OpenAIRE, CRAFT-OA nebo komunita datových stewardů v ČR**. Tato účast posiluje nejen kompetence jednotlivců, ale i postavení knihoven jako institucí schopných reagovat na dynamický vývoj v oblasti výzkumu.

Zkušenost Masarykovy univerzity ukazuje, že se knihovny umí úspěšně transformovat do nové role, která propojuje informační služby, datovou expertizu a akademickou podporu. V kontextu Open Science přestávají být pasivními zprostředkovateli informací a stávají se aktivními tvůrci změn. Jejich schopnost kombinovat odborné znalosti s lidským přístupem, systematickostí a důvěrou v komunitě z nich činí ideální partnery pro implementaci otevřené vědy. Open Science je příležitostí nejen pro vědce, ale i pro knihovníky – možností stát se součástí

vědeckého procesu a spoluvytvářet jeho kvalitu, transparentnost a společenský dopad.

Důležitou roli zde hraje i součást Open Science zvaná **Občanská věda** (Citizen Science), která představuje formu výzkumu, do něhož se zapojují laici – běžní lidé bez odborného vědeckého vzdělání, kteří pomáhají sbírat data, provádět pozorování, analyzovat informace nebo se podílejí na zpracování historických dokumentů. Klasickými příklady jsou například sledování výskytu ptáků, měření kvality ovzduší či přepis archivních rukopisů.

V posledních letech se do tohoto konceptu stále častěji zapojují knihovny. Díky svému postavení veřejných a otevřených institucí nabízejí ideální prostor pro vzdělávání, komunitní aktivity i přístup k technologiím. Knihovny poskytují odborné zázemí, organizují workshopy a mohou fungovat jako prostředníci mezi vědeckými institucemi a veřejností. Na mezinárodní úrovni se tématu věnuje například pracovní skupina LIBER Citizen Science Working Group, v USA pak knihovny spolupracují např. s NASA.

Tento přístup nejenže rozvíjí vědeckou gramotnost a podporuje komunitní soudržnost, ale také přináší nové možnosti zapojení veřejnosti do výzkumu. Přestože spolupráce knihoven a občanské vědy přináší i určité výzvy – jako je potřeba školení knihovníků či technického vybavení – její potenciál je značný. Knihovny se tak mohou stát mostem mezi odborným výzkumem a veřejností a místem,

kde se věda stává přístupnou a srozumitelnou pro každého.

Masarykova univerzita plánuje v této oblasti důležitý krok – chce zahájit **službu podpory občanské vědy ve vybraných knihovnách**. Domníváme se, že jde o skvělou příležitost, jak posunout roli knihoven do nových dimenzí. Knihovny se jeví jako velmi vhodné prostředí jak pro nábor a koordinaci účastníků občanské vědy, tak i jako podpora pro výzkumné týmy. Jedná se o dosud málo probádanou oblast v rámci českého knihovnictví, která nabízí možnost zapojení pro všechny typy knihoven. Tato iniciativa může vést k transformaci jejich tradiční role a zároveň obohatit stávající portfolio služeb o nové, dynamické formy spolupráce s veřejností i akademickou sférou.

Zároveň je důležité zdůraznit, že oblast otevřené vědy (Open Science) díky svým přesahům nabízí do budoucna i další možnosti realizace pro knihovny všech typů. Kromě podpory občanské vědy mohou knihovny rozvíjet aktivity v oblasti otevřených vzdělávacích zdrojů (Open Educational Resources), podporovat využívání a vývoj otevřeného softwaru (open source), nebo se podílet na zvyšování povědomí o otevřeném publikování, správě dat či FAIR principech. Díky své infrastruktuře, odbornému zázemí a komunitnímu rozměru mají knihovny jedinečnou pozici stát se klíčovými aktéry v ekosystému otevřené vědy a přispět tak k její širší dostupnosti a udržitelnosti.

Výhody otevřeného přístupu

Bookport v Moravské zemské knihovně

Michal Škop

Michal.Skop@mzk.cz

Moravská zemská knihovna předplácí databázi Bookport od začátku roku 2023. V tomto článku bych rád představil tento elektronický informační zdroj a shrnul naše dosavadní zkušenosti s jeho využíváním.

E-zdroje v MZK

Přístup k elektronickým databázím poskytuje MZK již bezmála dvacet let. Zatímco výpůjčky tištěných knih postupně klesají, online zdroje představují jeden ze způsobů, jak mohou knihovny i nadále plnit svou roli ve stále se měnícím informačním prostředí.

Dlouhodobě však čelíme nízkému využívání těchto databází. Přestože je pravidelně propagujeme různými kanály, jejich potenciál zůstává často nenaplněn. Jedním z důvodů může být skutečnost, že velkou část našich čtenářů tvoří studenti vysokých škol, kteří mají díky svým univerzitám přístup k řádově rozsáhlejší nabídce těchto zdrojů. Naší snahou proto není konkurovat univerzitním knihovnám, ale nabízet alternativu – přístup k obsahu, který jinde často nenajdou.

Zdroje, které v MZK dlouhodobě dosahují nejvyšší využitelnosti, jsou PressReader (denní tisk z celého světa) a mediální archiv Anopress. Rovněž pozorujeme trvalý růst zájmu o obsah digitální knihovny (naskenované knihy z našeho fondu). U odborných cizojazyčných databází je situace méně příznivá, a proto jsme se v roce 2022 rozhodli pro změnu. Jednu z rozsáhlých multioborových databází společnosti EBSCO jsme nahradili online knihovnou odborných titulů Bookport, za kterou stojí nakladatelství Grada. Jak si později ukážeme, byl to krok správným směrem. Ostatně rozhodnutí ukončit přístup k zahraniční databázi nevyvolalo mezi čtenáři žádnou negativní odezvu.

Jak Bookport funguje

Databáze je přístupná z webové stránky mzk.cz/bookport, kde čtenář najde základní informace a odkaz k přihlášení. Přístup je zajištěn prostřednictvím přihlášení přes eduID (čtenář zadává stejné údaje jako do online katalogu). Po přihlášení je uživatel přesměrován přímo na platformu Bookport, kde se mu zobrazí pouze ty tituly, které jsou dostupné prostřednictvím naší knihovny.

Uživatelské rozhraní Bookportu je přehledné a intuitivní. K dispozici je vyhledávání s našeptávačem,

filtrování podle nakladatelství a možnost vytvářet vlastní kolekce knih. Po prvním přihlášení se uživatel automaticky vytvoří osobní účet, díky kterému dále může zvýrazňovat pasáže a ukládat si poznámky. Mezi další funkce patří úprava velikosti písma a barvy pozadí, noční režim čtení a samozřejmě plnotextové vyhledávání v rámci daného titulu.

Knihy lze číst online v prohlížeči nebo offline v aplikaci pro Android a iOS. E-knihy jsou zpravidla dostupné ve formátu epub a pdf. Čtenář si může aplikaci autorizovat až na třech zařízeních. Dohromady může mít v jednu chvíli až šest stažených titulů bez časového omezení (platí po dobu aktivního předplatného).

Významnou výhodou je neomezený přístup – každý titul může číst libovolný počet uživatelů současně a jednotliví uživatelé nejsou omezeni počtem otevřených knih v online režimu.

Odborný obsah a financování

Jako výzkumná organizace máme možnost využívat finanční podporu v rámci projektu CzechELib (seznam knihoven, které využívají projekt CzechELib a přes něj předplácí odborné kolekce Bookport – <https://www.czechelib.cz/cs/8-e-zdroje#b>), který hradí přibližně 50 % ceny (s každým rokem mírně klesá). Díky tomu jsme si mohli dovolit objednat všechny čtyři odborné kolekce:

- Business
- Medicína
- Pedagogika, psychologie a společenské vědy
- Technika

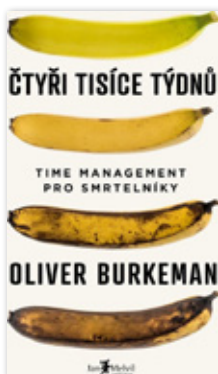
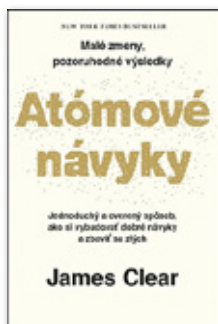
Tyto kolekce aktuálně obsahují více než 6 000 titulů a nové publikace se objevují ihned po vydání. Kromě Grady (hlavního poskytovatele) jsou zastoupena i další významná nakladatelství jako Jan Melvil, Karolinum, Portál a další.

Náklady na pořízení předplatného mohou být nad finanční možnosti menších knihoven. I ty ale mohou své čtenáře upozornit na možnost registrovat se za tímto účelem v jiné knihovně. V dnešní době je možné se v mnohých z nich zaregistrovat i vzdáleně. V Moravské zemské knihovně v Brně je to možné pomocí validovaného účtu mojED. V Městské knihovně v Praze, kde předplácí také beletristickou kolekci e-knih, je online registrace zdarma a stačí Vám k tomu dokonce jen občanský průkaz a e-mail.

Statistiky a zájem čtenářů

Statistiky o využití nám pravidelně zaslá nakladatelství Grada. Vypůjčka je zde chápána jako každé

online otevření e-knihy – s tím je třeba při interpretaci dat počítat. Mezi nejčtenější tituly patří především produkce nakladatelství Jan Melvil a odborné publikace z medicíny, pedagogiky a managementu.

Nejčtenější tituly přes Bookport MZK v roce 2024

Nejčtenější tituly v roce 2024:

- Atomové návyky – Jan Melvil Publishing
- Čtyři tisíce týdnů – Jany Melvil Publishing
- Proč spíme – Jan Melvil Publishing
- Vývojová psychologie – Karolinum
- Marketing management – Grada
- Geniální potraviny – Jan Melvil Publishing
- Řízení lidských zdrojů – Grada
- Zubní lékařství – Grada
- Finanční analýza – Grada
- Protetika II – Grada

Na konci roku 2024 jsme evidovali přibližně 2 500 uživatelů, kteří službu aktivně využili – to představuje asi 15 % našich registrovaných čtenářů. I když se nejedná o vysoké číslo v absolutních hodnotách, považujeme tento výsledek za velmi pozitivní.

Závěr

Z dosavadní zkušenosti s databází Bookport máme radost. Čtenářům nabízí kvalitní český obsah a komfortní uživatelské prostředí, což se

pozitivně projevuje ve statistikách využívanosti. I proto plánujeme pokračovat v jejím předplácení i v dalších letech.

Svět vzhůru nohama – mediální vzdělávání pro děti

Hana Hellebrantová, Tereza Roháčková
ustredi.detske@kmo.cz, marhory.detske@kmo.cz

Cílová skupina: žáci na 1. stupni ZŠ, 4., 5. třída

Časová dotace: 60 minut

Cíle:

- Žák rozvíjí schopnost v předvídání děje.
- Žák hledá vhodná řešení a empaticky reaguje.
- Žák se zamýšlí nad informacemi, které se k němu dostávají, a kriticky je třídí.
- Žák se učí vyhledávat informace a následně s nimi pracovat.

řekneme „stop“ a ten, kdo má míček, půjde nakreslit smajlík.

Pocity a emoce u lidí srovnáme s tím, co víme o zvířatech. Některé odpozorované poznatky porovnáваме s informacemi z naučné literatury. Použijeme k tomu příklady z knihy Překvapivé životy zvířat: jak se smějí, jak si hrají a jak zlobí! Zaměříme se na úsměv a radost, jak se projevuje u zvířat, a zamyslíme se nad tím, jestli musí být radost vždy viditelná. Plynule se tak dostaneme k vačici, která je

Klíčové kompetence: komunikační, osobnostní a sociální, k učení, k řešení problémů, k občanství a udržitelnosti

Vzdělávací oblasti: člověk a společnost, člověk a příroda, člověk a jeho svět

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, environmentální výchova, mediální výchova

Pomůcky: míček, jednoduchá loutka vačice, obrázek stromu (formát flipchart), magnety, fixy, flipchart, ukázky optických klamů, samolepicí barevný bloček, tužky, knihy: O vačici, která se nesmála (Tashlin, F.), naučná literatura o vačnatcích

Úvod

Děti přivítáme v knihovně. Záměrně navodíme atmosféru odlehčeného rozhovoru, navzájem si sdělíme, jak se dnes máme, jak se cítíme, jak jsme se vyspali. Přejdeme k povídání o náladách, emocích. Na flipchart děti chodí kreslit „smajlíky“, které používají při komunikaci. K vyvolávání dětí k tabuli použijeme metodu náhody při hře s míčkem. Děti si míček přehazují, po chvíli

hlavní postavou knihy. Ukážeme ji na ilustraci v knížce, krátce představíme autora knihy Francka Tashlina a prozradíme dětem název: Vačice, která se nesmála.

Práce s textem – čtení

O čem je příběh: Vačice si spokojeně visela na větvi. Všimli si jí lidé, kteří se vraceli z pikniku v přírodě do města. Připadalo jim, že je smutná, že se její pusa nesměje, a tak se rozhodli, že ji rozesmějí. I se stromem ji převezli do města a zkoušeli ji rozesmát na místech, kde se lidé smějí. Pusa vačice se obrátila, lidé se ujistí, že se vačice směje, jsou spokojení a všichni je obdivují. Vačice, které si už nikdo nevšímá, sleze ze stromu a vrátí se do lesa.

Příběh vyprávíme chronologicky, podle klíčových scén. Pro lepší názornost pracujeme s jednoduchou loutkou vačice (vyrobeným maňáskem, měl by mít výrazný úsměv), kterou zavěšíme na namalovaný strom, a ilustracemi z knihy.

Čtení/vyprávění zastavujeme, necháme děti předvídat, ptáme se:

- O čem si asi tak lidé pod stromem povídají? Co bude následovat? Jakým způsobem byste vačici rozesmáli? Na jaký film byste vzali kamaráda, abyste jej rozesmáli?

Poznámka: I když se děti během příběhu „ozvou“, že lidé jsou hloupí, že se vačice přece směje, je jen vzhůru nohama, nebudeme na jejich připomínky reagovat, ale zaměříme se na to, co opravdu na ilustracích všichni vidíme.

V závěru otázky:

- Jak se asi mohla vačice cítit? Zkusme se vžít do jejích pocitů a popsat je.
- Jak bychom pomohli člověku, kterého někdo nutí do něčeho, co mu není vlastní nebo ho přímo uráží?
- Jak se cítíme, když nám někdo něco vnucuje?

Práce s textem – po čtení

Pojďme si nyní tento příběh více rozebrat. Lidem se v podstatě nabídla zkreslená realita – svět vzhůru nohama. Vačice totiž vytvořila iluzi optického klamu. Na konkrétních ukázkách dětem vysvětlíme, co je to optický klam a kde se s ním můžou setkat.

Otázky:

- Co je podle vás na příběhu špatné? Co podle vás lidé nevěděli? Byli hloupí, když podleli iluzi?
- Co víme o vačici?

Na tabuli napíšeme, co už děti ví o vačici – jak vypadá, kde žije... Jejich vědomosti porovnáváme s fakty a doplňujeme informace a zajímavosti o vačici, které čerpáme z naučné literatury.

Otázky:

- Myslíte si, že by lidé změnili své chování k vačici, kdyby měli všechny tyto informace?
- Vzpomeneme si, jak vznikl názor, že se vačice nesměje? (V příběhu šlo doslova o princip „jedna paní povídala“. Vysvětlíme si, co znamená toto rčení. Uvědomíme si,

jak je důležité, odkud čerpáme informace a jak si je ověřujeme.)

- Jak se mohli lidé bránit, aby nepodlehli davovému chování? (Ověříme si, zda děti tomuto slovnímu spojení rozumí.)

Příběh o vačici je příkladem manipulace (vysvětlíme tento pojem).

Otázky:

- Kde se s manipulací můžeme setkat? (zprávy, reklamy, hoaxy... v různých podobách – média, sociální sítě, herní průmysl...)
- Ptáme se dětí na jejich zkušenost – co znají, čeho si všímají, co jim vadí.

Na základě příběhu zdůrazníme, kdo má z manipulativního chování prospěch. Uvedeme příklady „poplašných zpráv“ (volíme témata blízká dětem). Řekneme si, jak a kde si ověřovat informace, jak předcházet dezinformacím. Zdůrazníme, na koho je možné se obrátit, když si nejsme jistý – učitelé, rodiče, knihovníci... Zdůrazníme, že při získávání informací je důležité poznatky porovnávat a všimnout si zdrojů.

Závěr

Pracujeme s informacemi, které jsme se během čtenářské lekce dozvěděli. Děti píší na samolepicí barevné papírky slova a slovní spojení, související s přirozeným prostředím a životními podmínkami, které jsou vačici vlastní a budou jí prospívat. Mohou to být i povzbudivá slova nebo vzkazy. Děti postupně chodí k flipchartu a lepí lístky do koruny stromu. Společně tak vytvoří pestrý strom přání pro vačici.

Zdroje:

- TASHLIN, F.: *Vačice, která se nesmála*. Praha: Baobab, 2013.
- CLAYBOURNE, A.: *Překvapivé životy zvířat: jak se smějí, jak si hrají a jak zlobí!* Praha: Dobrovský, 2020.
- REICHHOLF, J. H.: *Zoologická encyklopedie/ Savci*. [1. díl], Praha: Euromedia Group, 2001. ISBN 80-242-0481-9.
- ANDĚRA, M.: *Svět zvířat. I.*, Savci. Praha: Albatros, 1997. ISBN 80-00-00541-7.

Data Detox Kit

Michaela Mrázová

michaela.mrazova@nkp.cz

V předchozím textu jsme vám představili výstavu *Supercharged by AI*, která se věnuje negativním aspektům využívání umělé inteligence. Tentokrát popíšeme naše online aktivity a jejich reflexi pomocí nástroje *Data Detox Kit*. Tematickou výstavu i další materiály připravila společnost *Tactical Tech*.

O organizaci *Tactical Tech*

Tactical Tech je mezinárodní nezisková organizace se sídlem v Berlíně, která od roku 2003 pracuje na tom, aby lidé lépe porozuměli dopadům digitálních technologií na jejich každodenní život. Jejich cílem je poskytovat veřejnosti nástroje, které jí budou pomáhat dělat ve světě technologií informovaná rozhodnutí. *Tactical Tech* kombinuje výzkum, design a vzdělávání. Spolupracuje s knihovnami, školami, kulturními institucemi i komunitními centry po celém světě. Mezi jejich nejznámější projekty patří například:

- *The Glass Room* – interaktivní výstava, která odhaluje, co všechno o nás digitální technologie ví a jak s těmito daty pracují. Výstava byla úspěšně instalována i v několika českých knihovnách.
- *Exposing the Invisible* – platforma, která nabízí nástroje a příběhy investigativních novinářů a občanských výzkumníků po celém světě.
- *What The Future Wants* – iniciativa zaměřená na mladé lidi, která prostřednictvím výstav, interaktivních aktivit a vzdělávacích materiálů podporuje jejich schopnost přemýšlet kriticky o technologiích, umělé inteligenci a budoucnosti v digitálním světě.

Všechny tyto projekty mají společný cíl: **podporovat digitální gramotnost**, vést k větší zodpovědnosti při používání technologií a zároveň

posilovat schopnost kritického myšlení v digitálním světě.

Proč je digitální hygiena důležitá

Naše každodenní životy jsou dnes neoddělitelně propojeny s digitálním světem. Komunikujeme, pracujeme, studujeme i nakupujeme online – a přitom za sebou zanecháváme digitální stopy, často aniž bychom si to uvědomovali. V době, kdy osobní data mají vysokou hodnotu a technologie jsou stále sofistikovanější, je důležité se naučit o svůj digitální prostor pečovat. Stejně jako si pravidelně uklízíme doma, měli bychom věnovat pozornost i „úklidu“ v našem digitálním chování.

Pojem **digitální hygiena** zahrnuje soubor návyků, které nám pomáhají chránit naše soukromí, bezpečnost a duševní pohodu v online prostředí. Nejde nutně o technicky náročné kroky – naopak, i drobné změny v tom, jak používáme zařízení a online služby, mohou mít velký dopad. **Projekt *Data Detox Kit*** přináší srozumitelný a praktický nástroj, který může knihovníkům a knihovnicím pomoci přiblížit témata digitálního soukromí, bezpečnosti a rovnováhy svým uživatelům – bez složité technické terminologie. A tyto materiály mohou dále využívat při přípravě lekcí zaměřených na digitální či mediální gramotnost.

Co je *Data Detox Kit*

Data Detox Kit je praktický nástroj pro každého, kdo chce lépe porozumět svému digitálnímu

- **Omezení viditelnosti profilu** na sociálních sítích a kontrole, kdo může vidět příspěvky nebo fotografie.

Materiály také vedou uživatele k tomu, aby si vytvořili **návyk pravidelného digitálního „úklidu“** – například jednou za měsíc zkontrolovat, kolik aplikací mají v telefonu a kolik z nich skutečně používají.

Bezpečnost

V online světě jsme každý den vystaveni různým hrozbám – od podvodných e-mailů až po úniky dat nebo napadení účtů. **Sekce zaměřená na bezpečnost** ukazuje jednoduché způsoby, jak se těmto hrozbám bránit, aniž by člověk musel být IT expert. Mezi doporučené kroky patří například:

- **Používání silných a jedinečných hesel** – kombinace slov, čísel a symbolů, ideálně spravovaných v důvěryhodném správci hesel.
- **Zapnutí dvoufaktorového ověřování (2FA)** pro e-mail, sociální sítě i bankovní účty.
- **Zamykání obrazovky** a nastavení automatického vypnutí zařízení při nečinnosti.
- **Pozornost vůči phishingu** – naučit se rozpoznat podezřelé e-maily, odkazy a přílohy.
- **Aktualizace softwaru a aplikací**, které často opravují zneužitelné chyby.

Text navíc vysvětluje pojmy jako malware, ransomware nebo spear-phishing velmi srozumitelnou formou, takže se hodí i pro začátečníky nebo seniory.

Digitální pohoda

Digitální technologie nám přinášejí mnoho výhod, ale zároveň mohou snadno přerůst v přehlcení, únavu nebo závislost. Neustálá přítomnost online podnětů, notifikací a informačního šumu může mít dopad na naši

koncentraci, spánek i psychickou pohodu. **Digitální pohoda** nabízí nástroje, jak si vytvořit zdravější vztah k technologiím. Doporučené kroky zahrnují:

- **Nastavení časových limitů pro používání aplikací** – např. sociálních sítí nebo her.
- **Ztišení nebo vypnutí notifikací**, které nás zbytečně vyrušují.
- **Vědomé používání obrazovky** – např. jeden den v týdnu bez mobilu, nebo digitální půlhodina před spaním.
- **Rozpoznání manipulačních technik** v designu aplikací (tzv. dark patterns), které nás nutí trávit víc času online, než bychom chtěli.
- **Vedení „deníku používání technologií“**, který pomáhá zjistit, kde a jak ztrácíme nejvíce času.

Tento modul také zdůrazňuje potřebu **obnovit pozornost, soustředění a vztahy mimo digitální svět** – a ukazuje, že digitální detox nemusí být radikální. I malé změny mají smysl.

Doprovodný pracovní list

Interaktivní pracovní list je navržený tak, aby pomohl (nejen) mladým lidem lépe porozumět svému digitálnímu životu a získat nad ním kontrolu. Tento materiál je dostupný v češtině a nabízí praktické aktivity, které podporují kritické myšlení a diskuzi o digitálních návycích.

Pracovní list je volně dostupný ke stažení zde: [Data Detox x Youth \(česky\)](#).

Začneme s digitální hygienou hned teď

Digitální svět nás obklopuje – ať chceme, nebo ne. Proto je důležité nejen rozumět technologiím, které používáme, ale také se naučit chránit sebe i ostatní před jejich negativními dopady. **Data Detox Kit** nabízí jednoduchý, a přitom účinný způsob, jak začít. Není třeba dělat velké změny – i malé kroky mohou vést k větší digitální pohodě, bezpečí a vědomému používání technologií.

Knihovníci doporučují knihovníkům

Petra Bartíková, Petra Hermanová, Dita Šourková, Kamila Nergerová, Jaroslav Rajl
petra.bartikova@kulturatishnov.cz, petra.hermanova@rkka.cz, knihovna@mlp.cz,
knihovna@milin.cz, jaroslav.rajl@mlp.cz

Přinášíme Vám tipy na zajímavé tituly odborné literatury, beletrie, dětské literatury i deskových her od kolegyně a kolegů z knihoven.

Odborná literatura

Alicia Banderas: Mluvte s nimi o tabletech, mobilech a sociálních sítích

Když se děti z druhého stupně zeptáme, jak často si doma povídají o bezpečném chování na internetu, řeknou, že „doma vůbec“. V tu ránu se nám v hlavě rozsvítí červená kontrolka... Řada rodičů se tak nějak samozřejmě domnívá, že svoje děti dobře zná a přesně ví, co dělají ve svém volném čase. Ale ruku na srdce, kdo z nás dospělých nemá tajemství, o kterém rodičům nikdy neřekl? Proto doporučujeme knihu Alicie Banderasové, která může být velkou oporou.

Petra Bartíková –
Městská knihovna Tišnov

Ladislav Větvíčka: Tajemství bohatých (Ostravaku)

Kniha je psaná lehkým, čtivým stylem, který osloví jak milovníky humoru, tak i čtenáře, kteří hledají inspiraci či zamyšlení nad svými hodnotami. Větvíčka kombinuje osobitě ostravské nářečí s nenuceným vypravěčským stylem, díky čemuž jsou jeho příběhy blízké nejen rodákům z regionu, ale i širšímu publiku. Autor s vtípem a nadhledem reflektuje situaci

z každodenního života, přičemž se opírá o rozdíly mezi materiálním a duševním bohatstvím. Na stránkách knihy se odrážejí hodnoty a paradoxy dnešní společnosti. Každý si v těchto příbězích najde určitě něco svého.

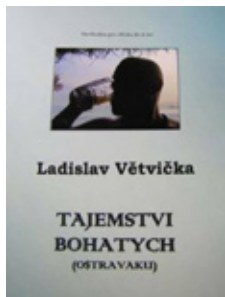
Petra Hermanová –
Regionální knihovna Karviná

Beletrie

Iva Hadj Moussa: Těžké duše

Představte si Ozzáka ze seriálu Comeback, který ale nemá všechno na háku a po většinu knihy je tak trochu ve srabu. To je popis hlavní postavy románu – Johanese. Muž středního věku, který se tak trochu plácá v osobním i pracovním životě. Při jednom kšeftu najde kytaru a rázem se mu vrátí vzpomínky na divoké mládí a hraní v kapele. Podáří se mu znovu najít smysl života? To se už musíte dočíst sami.

Dita Šourková –
Městská knihovna v Praze

Alison Weir: Kateřina Howardová: Nevěrná královna

Tato kniha je dalším skvělým příkladem spisovatelského umění Alison Weirové. Díl o Kateřině Howardové je součástí série „Šest tudorovských královen“, vypráví

tragický příběh páté manželky Jindřicha VIII. U Alison Weir najdete historickou přesnost, čtivý styl, silný příběh a komplexní portrét dané královny. Je to tedy skvělý tip pro milovníky historických románů, zejména pro ty, kteří se zajímají o období Tudorovců. Aktuálně se u nás v knihovně rozmohla vlna velkého půjčování této série.

*Kamila Nерgerová –
Knihovna Dr. E. Bořického Milín*

Dětská literatura

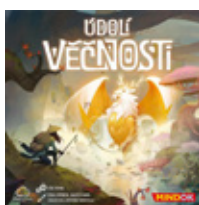
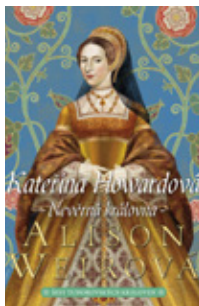
Sam Taplin: Kam ses schoval králíčku

Kniha pro nejmenší děti, která je krásně ilustrovaná, jsou zde i hmatové prvky a malé děti prostě a jednoduše baví. Proč ji zařadit do vaší knihovny? Tato interaktivní kniha je ideální pro rozvoj jemné motoriky a zkoumání světa kolem nás. Učí hrou a je kvalitně provedená, takže odolá i většině dětských ručiček. Je vhodná pro děti od 1 roku, ale milují ji i 4letí. V této edici „Nakoukni do knížky“ vyšlo několik dalších knih, takže lze vybírat z různých oblíbených zvířátek.

*Kamila Nерgerová –
Knihovna Dr. E. Bořického Milín*

Michaľ Figura, Daniel Mizieliński, Aleksandra Mizielińska: Vlci – Skutečné příběhy

Tohle je všechno, jen ne obyčejná kniha. Milujete-li přírodu, zvířata a vlky obzvlášť, budete se při čtení tetelit blahem. Osm skutečných příběhů o vlcích a lidech v napínavém přírodopisném komiksu – dozvíte se, jak fungují fotopasti, proč se vlci vydávají na dlouhé putování, jak pečují o svá mláďata nebo proč vědci sbírají

jejich trus. Kniha je výjimečná také tím, že se líbí školákům, předškolákům, a dokonce i dospělým zároveň!

*Petra Bartíková –
Městská knihovna Tišnov*

Deskové hry

Údolí věčnosti

V této hře se snažíte nakoupit, prodat nebo propojit vlastnosti svých získaných karetních mytických bytostí natolik dobře, abyste jako první dosáhli hranice 60 bodů. Hra funguje velmi pěkně tematicky a také její vizuální stránka potěší. Hru bych doporučil i pro méně zkušené hráče, kteří tak budou mít díky ní možnost proniknout do tajů karetních draftovacích a kombinačních her. Doba hraní cca 40+ minut, věk hráčů doporučuji od 10 výše.

*Jaroslav Rajl –
Městská knihovna v Praze*

Co to čmáráš? – Párty hra

Zábava plná smíchu a překvapení! Společenská hra, která spolehlivě rozesměje každého, kdo se jí zúčastní. Úkolem hráčů je během 30 sekund nakreslit jedno ze tří slov uvedených na kartičce. Kresby se pak hádají a přepisují, což často vede k vtipným a překvapivým výsledkům. Hra kombinuje kreslení, dedukci a pořádnou dávku humoru. Nepotřebujete být zkušený kreslíř – čím jednodušší a zmatenější obrázky, tím větší zábava. Co na hře oceníte? Jednoduchá pravidla, která se naučíte za pár minut, což hru zpřístupní i těm, kdo společenské hry běžně nehrají. Hra je vhodná pro hráče starší 12 let.

*Petra Hermanová –
Regionální knihovna Karviná*

Půjčování e-knih a e-audioknih – rozhovor se Zuzanou Hájkovou

Jiří Nechvátal
nechvatal@cbvk.cz

Co vás vedlo k tomu, že jste se v Jihočeské vědecké knihovně rozhodli nabídnout službu půjčování e-knih?

S online půjčováním e-knih českých nakladatelů jsme přišli jako první česká knihovna v roce 2014, tehdy ve spolupráci s firmou eReading. Hlavním důvodem bylo rozšíření nabídky služeb pro naše čtenáře. Chtěli jsme jít naproti jejich potřebám a zvyklostem –

nestačí být knihovnou, která poskytuje služby pouze fyzicky na pobočce. Dnes je běžné, že lidé – a nejen mladší generace – využívají různé online služby: od objednávání jídla přes nákupy až po plánování dovolené. Chtěli jsme jim nabídnout

možnost, aby si knihy mohli půjčovat stejně pohodlně – odkudkoli a kdykoli. Stačí si vybrat titul z elektronického katalogu a stáhnout si jej do zařízení (mobil, tablet, čtečka) – bez ohledu na otevírací dobu knihovny. Zavedení této služby ale nebylo úplně jednoduché. Předcházelo mu přes půl roku intenzivní přípravy a testování. Bylo nutné připravit pravidelné importy dat do knihovního systému ARL, upravit výpůjční protokol, vytvořit návody pro knihovníky i čtenáře. Na straně dodavatele šlo o vyřešení autorských práv, vytvoření exportních souborů podle knihovnických standardů a vývoj aplikace s možností časově omezené výpůjčky.

Jak na tuto novinku reagovali vaši čtenáři? Přijali e-knihy s nadšením?

Zpočátku jsme nevěděli, co očekávat – zda zájem, nebo naopak přetížení systému. Proto jsme nastavili limit na dvě e-knihy na 21 dní. Časem si ale služba našla stabilní skupinu uživatelů, která dnes tvoří asi 15 % našich čtenářů. Díky tomu jsme mohli tehdy rozšířit nabídku na tři e-knihy měsíčně. Nejprve jsme o těchto čtenářích mnoho nevěděli – vše probíhalo online a bez osobního kontaktu. Službu jsme nabídli v dubnu 2014, v létě jsme rozeslali jednoduchý dotazník. Výsledky nás mile překvapily: návratnost byla vysoká a hodnocení velmi pozitivní. Čtenáři nejčastěji zmiňovali jako slabinu malou nabídku titulů (začínali jsme s cca 1 500 e-knihami) a technická omezení – aplikace fungovala na zařízeních s iOS a Android. Technické omezení přetrvává, ale nabídka se výrazně rozšířila – aktuálně máme 20 000 e-knih a 1 500 e-audioknih.

Zajímavé je i věkové složení uživatelů: očekávali jsme zájem hlavně u čtenářů 15+, ale největší skupinou se ukázali být lidé mezi 31 a 50 lety – tedy ti, kteří knihovnu osobně tolik nenavštěvují. Online výpůjčky jsou tak jednou z cest, jak tuto skupinu znovu oslovit a přivést ke knihovním službám. Naše nejstarší e-čtenářka má 90 let a e-knihy jí pomáhají překonat zdravotní bariéry, nemůže knihovnu navštěvovat osobně. Se stahováním e-knih jí zpočátku pomáhala vnučka, dnes vše zvládá sama a možnost zvětšit písmo jí výrazně usnadňuje čtení. Data za rok 2024 ukazují, že téměř 500 našich čtenářů

využívalo výhradně e-knihy a e-audioknihy, aniž by si půjčovali tištěné dokumenty. U další téměř tisícovky čtenářů tvoří e-vypůjčky více než polovinu všech jejich vypůjček. Je pravděpodobné, že bez naší digitální nabídky bychom tuto skupinu vůbec neoslovili.

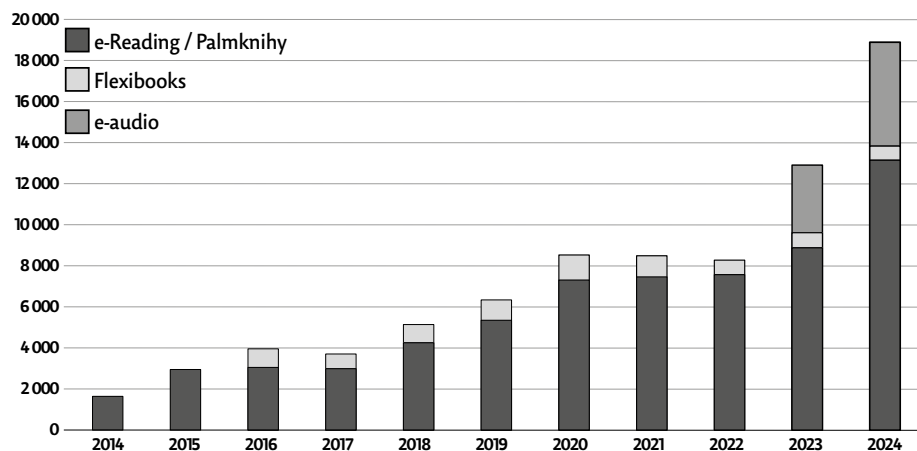
Proč jste se rozhodli rozšířit nabídku elektronických vypůjček i o audioknihy?

Podnět přišel ze strany našeho dodavatele, dnes firmy Palmknihy. Stejně jako v případě e-knih jsme viděli velký potenciál tohoto formátu. Trh s audioknihami neustále roste – jen za loňský rok vzrostl jejich prodej o 20 % a zároveň prudce klesá počet prodaných fyzických nosičů. V roce 2023 tvořila CD už jen 23 % všech prodaných audioknih, zatímco zbývajících 77 % bylo k dispozici ke stažení on-line. Důvod je prostý – možnosti, kde si dnes přehrát CD, se neustále zmenšují. Současné notebooky i stolní počítače často mechaniku pro CD vůbec nemají. Digitální forma navíc přináší pro knihovny i další výhody – například se u ní neřeší devítiměsíční odkladná doba od vydání audioknihy, která se vztahuje na nosiče CD. E-audioknihy půjčujeme od roku 2023 a opět jsme byli první knihovnou v ČR, která službu zavedla. Rozšířili jsme počet e-vypůjček na čtyři a zájem čtenářů nás

potěšil – audioknihy si rychle našly publikum napříč generacemi. Rodiče je používají při uspávání dětí, senioři si je pouštějí doma, ostatní třeba při sportu nebo na cestách.

Jaké přínosy má podle vás e-půjčování pro knihovnu? A jaké s sebou nese případné nevýhody?

Já osobně vidím hlavně výhody – ta první už byla zmíněna: e-dokumenty má čtenář k dispozici kdykoli a odkudkoli, není vázán na knihovnu, na její otevírací dobu či umístění. Pro samotnou knihovnu e-vypůjčky znamenají i ušetření času knihovníka, e-vypůjčku si čtenář vyřeší sám, knihovník nemusí knihy/audioknihy půjčit, vrátit, řadit na regál, do skladu, revidovat je atp. Důležité je i to, že knihovna platí až za samotnou e-vypůjčku, nikoli za kompletní nabídku e-titulů. V nabídce dnes máme 22 tisíc titulů e-dokumentů, ale zaplatili jsme za vypůjčky 5 tisíc z těch, které si čtenáři opravdu vypůjčili. Výhoda e-vypůjčky se projevuje u hodně žádaných titulů – je možné vícenásobné půjčení e-knihy různým čtenářům, takže čtenáři nemusejí čekat. Naopak i u málo žádaných titulů je knihovna nemusí kupovat v tištěné podobě a požadavek jednoho čtenáře uspokojí formou e-vypůjčky. Dám příklad z poslední doby – vítěznou knihu

Nárůst e-vypůjček v Jihočeské vědecké knihovně za 10 let

ceny Magnezia Litera *Letnice* máme v 5 tištěných exemplářích, ty si zarezervovalo 46 čtenářů a jako e-kniha se za duben a polovinu května půjčila 21krát, bez čekání. Kolik bychom museli zakoupit tištěných výtisků, abychom včas uspokojili požadavky všech našich čtenářů? A co bychom poté s tolika tištěnými výtisky dělali, až zájem opadne?

Co podle vás nejvíce brání tomu, aby se e-výpůjčky rozšířily i do dalších knihoven?

Počet knihoven, které e-výpůjčky nabízejí, stále roste. Pomáhá i dotační program VISK3 Ministerstva kultury. Přesto jde stále jen o stovky knihoven – konkrétně přes 400 knihoven u e-knih a přes 300 u e-audioknih. Vzhledem k počtu 6 000 veřejných knihoven v ČR je to nízké číslo. Prvním důvodem je financování – každá výpůjčka něco stojí. U malých knihoven to může být bariéra. Ale zároveň je to nová služba, která může přivést nové čtenáře. Dalším faktorem může být knihovní systém, který daná knihovna používá. Ne každý systém umožňuje napojení na e-výpůjčky – a pokud ano, nemusí tuto možnost nabízet bezplatně. I to může být překážkou, zejména pro malé knihovny s omezeným rozpočtem. A třetím důvodem může být určitá nejistota nebo zdrženlivost vůči nové, ne zcela prozkoumané službě. Ale z vlastní zkušenosti vím, že knihovníci jsou lidé otevření změnám, ochotní sdílet dobré zkušenosti a vzájemně si pomáhat. Proto věřím, že s časem bude knihoven nabízejících e-výpůjčky stále přibývat.

Jak si představujete budoucnost e-výpůjček v rámci knihoven? Jakým směrem by se podle vás měly ubírat?

Přináším svůj osobní pohled a přiznávám, že jsem v tomto směru možná velký optimista. Věřím, že kombinace tištěných a elektronických zdrojů se stane běžnou součástí knihovnické nabídky. Vedle e-knih a e-audioknih budou čtenářům zpřístupňovány i další elektronické databáze, například Databáze děl nedostupných na trhu (DNNT), čímž

knihovna dokáže nabídnout i tituly, které ve svém fondu fyzicky vůbec nemá. Tištěná kniha si podle mě zachová své pevné místo – především v oblasti beletrie a dětské literatury. Naopak e-knihy vidím jako ideální nástroj pro studium a odborné využití – umožňují vyhledávání v textu, zvýrazňování, tvorbu poznámek či generování citací. Jak jsem již zmiňovala, e-výpůjčky navíc představují skvělý způsob, jak zpřístupnit knihovní služby seniorům nebo obyvatelům malých obcí s omezenou otevřenou dobou knihoven. Do budoucna bych si přála, aby byl systém e-výpůjček více podpořen státem – dnes stát hradí autorské poplatky za výpůjčky tištěných knih. Proč by obdobný model nemohl fungovat i pro e-dokumenty? Takový krok by mohl výrazně napomoci širšímu rozšíření této služby.

Také doufám, že se nabídka e-knih bude dále rozšiřovat a co nejvíce kopírovat produkci tištěných knih. V současnosti bohužel řada nakladatelů odmítá e-knihy do knihoven uvolňovat, nebo je nabízí za nevýhodných licenčních podmínek. Věřím, že budoucnost knihoven bude nejen tištěná, ale i digitální. A že i ty nejmenší knihovny mohou díky e-výpůjčkám otevřít svým čtenářům dveře do světa, který sahá daleko za jejich regály. Možná právě teď je ten správný čas udělat první krok. E-knihy a e-audioknihy nejsou hrozbou, ale příležitostí – jak oslovit nové čtenáře, jak držet krok s dobou a jak ukázat, že i malá knihovna může nabízet velké služby.

PhDr. Zuzana Hájková je náměstkyní ředitele Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Po absolvování Filozofické fakulty, katedry knihovnictví a vědeckých informací, kde obhájila titul PhDr., působila na pozici metodičky v knihovně v Karlových Varech. V roce 1994 se přestěhovala do Českých Budějovic, kde začala pracovat ve Státní vědecké knihovně (dnes Jihočeská vědecká knihovna). Svým zájmem o nové technologie pomohla významně posunout digitalizaci knihovnických fondů, katalogizaci a obor systémového knihovnictví. Je členkou expertních skupin při Národní knihovně České republiky i Ministerstva kultury ČR. V roce 2003 obdržela Medaili Z. V. Tobolky za rozvoj českého knihovnictví.

Týden17 v českých knihovnách: Protože jádrem udržitelnosti je komunita

Michaela Matulová
reditelka@knihovnaberoun.cz

Týden17 vznikl původně v Dánsku jako nápad spojit všechny aktivity knihoven, které už stejně po celý rok v rámci svých programů reflektují témata jako podpora zdraví, vzdělávání, rovnosti nebo ochrany přírody, pod jednu společnou značku – a zvýšit tak jejich dopad. Sedmnáctý týden v roce tak nese jméno po 17 Cílech udržitelného rozvoje OSN, které dnes tvoří jakýsi globální návod na lepší budoucnost.

Díky Sdružení knihoven ČR a podpoře z programu Erasmus+ se zástupci českých knihoven mohli inspirovat přímo u zdroje – na studijní cestě po dánských knihovnách, jež proběhla v dubnu 2024. A to, co viděli, zdaleka nestálo jen na recyklaci papíru nebo třídění odpadků. V knihovnách v Aarhusu, Kodani nebo Middelfartu objevili místa, kde se komunita setkává, učí a inspiruje. Kde si děti staví domky pro včely z LEGO kostek, dospělí se učí vařit bez plýtvání nebo společně opravují rozbité spotřebiče. Kde se diskutuje o roli umění v čase klimatické změny a kde se veřejnost učí, jak být aktivní a participovat na transformaci společnosti. A právě tuto myšlenku přivezli čeští knihovníci zpět domů: že knihovna může být katalyzátorem lokální změny. Že i malé akce, když jsou součástí většího rámce, mají sílu. A že sdílení, spolupráce a otevřenost jsou k tomu klíčem.

Letos v dubnu se tedy knihovny v Česku a na Slovensku k mezinárodní kampani Týden17 poprvé připojily – nutno podotknout, že primárně díky nezdolné energii a nadšení Elišky Bartošové, na jejíž call to action nešlo říct ne. A rozhodně to nebyla jen symbolická účast – v 26 českých knihovnách proběhly desítky různorodých akcí, které ukázaly, že knihovny mají v tématu udržitelnosti své nezastupitelné místo. Proběhly aktivity jako komentované procházky s literárními zastávkami, komunitní swapy oblečení, výměny sazenic, ekologické workshopy, čtení pro děti nebo diskuze o domácím násilí. Knihovny otevřely prostor pro

kreativitu, vzdělávání i aktivní občanství – a ukázaly, že udržitelnost může mít stovky podob.

Co musí knihovna udělat, aby se mohla příští rok zapojit? Nic složitého. Stačí vybrat aktivity, které tematicky souzní s některým ze 17 cílů, zorganizovat je během Týdne17 (20.-26. dubna 2026, kdy bude mimochodem SDRUK též hostit konferenci EBLIDA s tematickým zaměřením na SDGs) a sledovat web www.udrzitelna.knihovna.cz, kde se včas objeví formulář pro přihlášení. Metodická podpora i inspirace jsou k dispozici online – od seznamu nápadů po sdílené výstupy z letošního ročníku.

A pokud hledáte nápady, jak začít, můžete třeba:

- zorganizovat výměnu oblečení nebo knih (swap),
- pozvat komunitu na společnou večeři,
- nabídnout tematický workshop,
- připravit výstavu lokálních eko projektů,
- uspořádat diskuzi o udržitelnosti ve vašem městě.

Týden17 není jen o environmentálních tématech. Mluví i o rovnosti, zdraví, vzdělání, dostupnosti technologií nebo mezigeneračním dialogu. A právě knihovny – přístupné, bezpečné a otevřené všem – jsou ideálním místem, kde tyto hodnoty ožívají. Přijďte se příští rok taky. Nejen proto, že udržitelnost je důležitá, ale protože právě knihovny umí tyto velké myšlenky přenést do běžného života lidí kolem nás.

Vivat e-výpůjčky! Jak jsme rozšířili nabídku služeb naší knihovny o digitální příběhy

Kateřina Bartošková

katerina.bartoskova@knihovnabites.cz

O zavedení služby e-výpůjček jsme v Městské knihovně Velká Bíteš uvažovali už delší dobu. Hlavní otázkou bylo, zda najdeme v rozpočtu dostatek financí na pokrytí nákladů na balíčky e-knih či e-audioknih. Rozhodli jsme se, že část v rozpočtu na knihy jim vyhradíme a část uhradíme z navýšeného rozpočtu. Na školení v Moravské zemské knihovně jsme se dozvěděli, že získat dotaci je velice snadné, a tak jsme se do toho pustili. Zažádali jsme o dva balíčky – e-knihy a e-audioknihy.

Zavedení bylo velice jednoduché. Díky dotaci jsme nakoupili od společnosti Palmknihy dva balíčky e-výpůjček. Jejich aktuální stav máme možnost každý měsíc kontrolovat díky pravidelným měsíčním reportům s informací, kolik bylo staženo e-výpůjček, kolik z toho bylo e-knih/audioknih a jaká částka nám z balíčku ještě zbývá. Pak už stačilo pouze napsat do Tritia s žádostí o přípravu katalogu na tento formát. Vše šlo velice rychle a bez komplikací. V katalogu máme pro lepší orientaci čtenáře hned na první stránce záložku e-výpůjčky, aby si čtenář mohl rovnou vyhledávat literaturu ve svém oblíbeném formátu.

Službu e-výpůjček máme nastavenou vstřícně: čtenáři si mohou zdarma půjčit až 4 tituly na 31 dní. Spolu s e-výpůjčkami jsme zavedli i online platby přes platební bránu, což z nich dělá opravdu pohodlnou službu – čtenář si teď vše vyřídí z domu přes čtenářské konto a během několika vteřin si stáhne jakoukoli e-výpůjčku.

Jako každá nová služba, než se „vychytá“, objeví se „drobné komplikace“. Nejčastější potíže se týkaly pochopení časového omezení výpůjček. Někteří čtenáři si je počítali podle kalendářního měsíce, jiní si omylem stáhli pátou výpůjčku s tím, že od 8. do 8. dalšího měsíce není vždy 31 dní. Objevily se i technické problémy – kniha se nezobrazila v aplikaci, i když byla evidovaná ve čtenářském kontu nebo si čtenář knihu z aplikace smazal a chtěl stáhnout znovu – systém ale

výpůjčku smaže až po 31 dnech. Pomohla reinstalace nebo rychlá pomoc Palmknih, jejichž podpora reaguje opravdu pohotově. Je však třeba dodat, že šlo o výjimečné případy, které jsou dnes již vyřešené. Marketingově velmi oceňujeme profesionální bannery od Palmknih, které lze snadno použít online i fyzicky v knihovně.

Průměrně každý měsíc pozorujeme mírný nárůst využití služby. Zhruba čtvrtinu výpůjček tvoří audioknihy, zbytek e-knihy. E-knihy lákají hlavně praktičností: mít knihu vždy u sebe v mobilu či čtečce. Audioknihy si čtenáři oblíbili zvláště u rutinních, manuálních činností, do kterých se nikdy moc nehrnete – sekání zahrady, umývání nádobí atd. Máme i skupinu maminek, které krásné příběhy v podobě audioknih nabídnou svým dětem na zabavení, pokud zrovna nemají čas.

Nevnímám, že by nám díky této službě přibýlo čtenářů. To spíše ti současní jsou nadšení a často i překvapení, co vše knihovna nabízí. Knihovná, které zatím váhají, bych vzkázala: nebojte se! E-výpůjčky jsou skvělým způsobem, jak rozšířit nabídku a zpřístupnit literaturu tam, kam fyzická kniha nedosáhne. Oživí služby knihovny, jsou moderním mostem mezi čtenářem a příběhem. A především – podporují čtení v jakékoli podobě. Nevidím důvod volit mezi papírem, zvukem a displejem – věřím, že čtenářský zážitek je platný v každé formě. Ať už si příběh přečteme, nebo jej vyslechneme.

Týden pro Digitální Česko odstartuje již 8. září

Tým TDČ 2025

budoucnostjedigitalni@vlada.gov.cz

V novém termínu – již začátkem září, se bude konat čtvrtý ročník akce Týden pro Digitální Česko. Jedná se o jedinečnou příležitost, jak si zdarma osvojit nové digitální dovednosti, které nám mohou pomoci uspět na pracovním trhu, chránit se na internetu nebo porozumět novým technologiím.

Vzdělávací akce, přednášky, workshopy, webináře, to vše na nás v týdnu od 8. do 14. září čeká jak offline po celé ČR, tak online z pohodlí domova. Akci pořádá Digitální Česko – platforma Úřadu vlády s více než 100 partnery z různých sfér. Všechny akce jsou zdarma. V rámci celého týdne proběhne více než 200 akcí, které budou probíhat jak offline ve všech regionech České republiky, tak i online. Přehled akcí je dostupný na webu budoucnostjedigitalni.gov.cz. Najdete zde i bohatý rozcestník s online materiály, které vám umožní začít se vzdělávat například o příležitostech a výzvách AI, kybernetické kriminalitě nebo digitálním wellbeingu.

Letošní ročník Týdne pro digitální Česko se zaměří na tři hlavní témata, která reflektují aktuální potřeby společnosti i výzvy pracovního trhu.

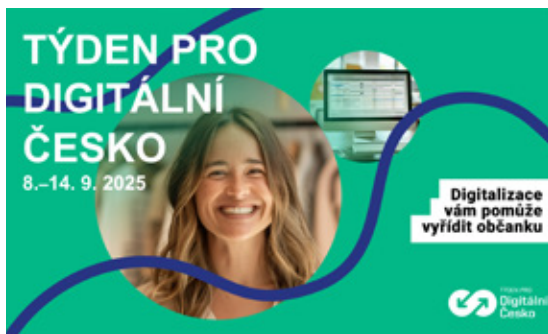
1. Digitální budoucnost trhu práce

Jak se připravit na povolání, která dnes ještě neexistují? Jaké dovednosti potřebujete, pokud chcete uspět na pracovním trhu zítřka? Pozornost se soustředí na témata jako rekvalifikace, upskilling, využívání umělé inteligence, práce

s daty a cloudové technologie. Čekají nás inspirativní workshopy, příběhy z praxe i konkrétní rady, jak se neztratit ve světě měnících se profesí.

2. Digitální svět pro každého

Bezpečnost, důvěra a rovný přístup, to je základ digitální společnosti. Zaměříme se na základní digitální dovednosti, ochranu před kybernetickými podvody, ale i na to, jak pomáhat seniorům a dětem v orientaci v online světě. Chceme, aby měl každý možnost se zapojit bez ohledu na věk, zkušenosti nebo místo, kde žije.

3. Digitální technologie zítřka

Co přinese budoucnost? Jaké inovace mění svět kolem nás už dnes? Zajímají Vás kvantové technologie, výzkum, AI nebo nové technologické trendy? Připraveny jsou akce pro odborníky, výzkumníky i zvědavou veřejnost. Technologie se mění. Vy můžete taky.

Budoucnost je digitální a Týden pro Digitální Česko je naší šancí cítit se v digitálním světě jistěji a udělat tak krok vpřed. Moravská zemská knihovna nebude chybět. A vy? Více na budoucnostjedigitalni.gov.cz.

Česko na cestě k čestnému hostování na Frankfurtuském knižním veletrhu 2026

Karolína Tomečková

Karolina.Tomeckova@mkz.cz

Na podzim 2023 potvrdil ředitel Frankfurtuského knižního veletrhu Juergen Boos, že Česká republika uspěla v kandidatuře na čestné hostování. V říjnu 2026 se tak představí jako hlavní host veletrhu s mottem „Česká republika – země na pobřeží“. To odkazuje k Shakespearově Zimní pohádce, v níž autor situoval země Koruny české na mořské pobřeží, a symbolicky tak spojil Českou republiku se světovým oceánem literatury. Účast na frankfurtském veletrhu není jen o knižním průmyslu, ale má také významný dopad na posílení mezinárodních politických a hospodářských vztahů. Přípravy této prestižní události, nesoucí název *Czechia 2026*, koordinuje Moravská zemská knihovna (MZK) ve spolupráci s Českým literárním centrem (ČLC). Bližící se hostování se již nyní projevuje ve vzrůstajícím počtu literárních akcí a grantových výzev, které podporují nejen autory, ale i další aktéry knižního trhu.

Podpora překladů a autorské mobility

Klíčovým pilířem příprav je podpora překladů české literatury do cizích jazyků. V roce 2024 Ministerstvo kultury ČR financovalo 312 překladatelských projektů v celkové výši přes 21 milionů korun. V prvním kole letošního roku pak komise posoudila 198 žádostí, z nichž bylo podpořeno 76 %. Rozděleno tak bylo celkem 11,8 milionu korun. Nejvíce žádostí přišlo z Polska, následovaly německojazyčné země.

Autoři mohou využít také nově otevřený program od ČLC – podpora autorské mobility. Pro období 2025–2026 je vyčleněno 1,5 milionu korun. Podpora je určena organizátorům akcí, českým autorům a překladatelům z češtiny. Uvedení mohou žádat o podporu výjezdů spojených jak s prezentací díla, tak s profesionalizací, zahrnující účast na veletrzích, festivalech a kulturních akcích nebo pracovní schůzky s nakladateli,

překladateli a literárními agenty v německojazyčné oblasti.

Jako další typ podpory přichází mimořádná výzva Česko-německého fondu budoucnosti (ČNFB) realizovaná ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou. Tato výzva s názvem „Cesta k nám“ operuje s rozpočtem 7 milionů korun, který bude směřován do tří prioritních oblastí: propagace české literatury a kultury v Německu, financování

německých překladů českých knih a posílení role překladatelů jako kulturních prostředníků. Podpořené projekty se stanou součástí Roku české kultury a české prezentace na knižním veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem.

Rezidence v Mikulově

Literární tvorbu podporují i měsíční rezidenční pobyty v Mikulově, kde byl nově zřízen spisovatelství byt přímo nad náměstím, který autorům poskytuje prostor pro

soustředěnou práci na nových textech. Spisovatelé zde měsíc bydlí, tvoří a zapojují se do místního kulturního života prostřednictvím autorských čtení a besed, přičemž část děl, která zde vzniknou, se stane majetkem města.

K 22. lednu 2025 evidovalo ČLC celkem 65 žádostí o tuto rezidenci. Odborná komise nakonec podpořila projekty Petra Borkovce, Miloše Doležala, Dory Kaprálové, Petra Stančíka a Magdaleny Rutové. Pobyt v květnu absolvovala také Emma Kausc, která získala rezidenci jako součást Ceny literární kritiky.

Petr Borkovec, první rezident, popisuje Mikulov jako mimořádně inspirativní prostředí: *„Je to snad až příliš krásná rezidence, nachází se skoro v kostele; ten byt je opravdu báječně položený. Člověk chodí kolem bytu a vidí velice různá scénérie, takové stříhy, trochu jako ve filmu. Jdete a najednou se objeví průzor na skály, které vypadají jako v Jižní Americe: Andy rámované nárožními měšťanských domů. Nebo se podíváte směrem k die-trichsteinské hrobce a Kristus na římse jako by drží ten kopeček s kaplí a vypadá to trochu jako v jižní chudé Itálii. Různorodě tady padají ulice, je to pěkné.“*

Literární akce v Německu

V rámci příprav na hostování projekt podporuje řadu literárních akcí přímo v Německu, které přibližují českou literaturu místnímu publiku a budují základ pro silnou prezentaci v roce 2026. Významným milníkem byla nedávná účast na Lipském knižním veletrhu (27.–30. března 2025), kde se Česko představilo s rozšířeným národním stánkem a bohatým literárním programem. Stánek nabízel překlady české literatury do němčiny a dalších jazyků, oceněné knihy a tituly z ročenky New Czech Books 2024, vydávané ČLC. V programu vystoupilo 11 českých autorů, včetně Magdaleny Platzové, Ondřeje Macla nebo Petry Soukupové. ČLC rovněž podpořilo účast osmi českých nakladatelů na odborném semináři s překladateli a německými vydavateli.

V dubnu 2025 pokračoval v berlínském Českém centru literární cyklus Tschechien erlesen, kde Elsa Aids představil německý překlad svého debutu Přípravy na všechno, a v divadle Bremer Shakespeare Company se konala beseda s Kateřinou Tučkovou, která zde představila román Vyhánění Gerty Schnirch. Akce, konaná symbolicky v období připomínajícím konec druhé světové války, byla doplněna divadelní inscenací souboru didi.art a přilákala 70 návštěvníků. Mimořádný úspěch zaznamenala také beseda Magdaleny Platzové v Literaturhaus Leipzig, která se konala těsně před zahájením Lipského veletrhu 2025. Autorka zde představila svůj román Život po Kafkovi v německém překladu. Akci navštívilo rekordních 120 lidí, což svědčí o rostoucím zájmu německého publika o současnou českou literaturu.

Co chystá projekt Czechia 2026 v následujících měsících?

Ještě před samotným převzetím štafety českého hosta na Frankfurtském knižním veletrhu v říjnu 2025 se v německojazyčných zemích uskuteční kulturní program v rámci Roku české kultury. Ten nabídne desítky výstav, autorských čtení, debat a dalších akcí, které mají posílit povědomí o české literatuře a kultuře a připravit půdu pro samotné hostování v roce 2026.

Samotná česká prezentace se uskuteční od 7. do 11. října 2026 během 78. ročníku veletrhu. Klíčovým prvkem mezinárodní reprezentace bude národní stánek, který bude ve Frankfurtu nad Mohanem představen v nové podobě. Tento stánek bude sloužit nejen při prezentaci ve Frankfurtu, ale i na dalších významných veletrzích až do roku 2031.

V současnosti je vyhlášena veřejná soutěž na architektonické řešení stánku, jehož cílem je najít návrh, který bude vizuálně působivý, funkční, variabilní a udržitelný. Termín pro podání návrhů je 9. července 2025.

Elektronické služby knihoven VIII.

Veronika Kašpárková

Veronika.Kasparkova@mzk.cz

Ve dnech 13. a 14. května 2025 proběhla ve Zlíně tradiční konference zaměřená na elektronické služby knihoven. Celá konference byla natáčena a videa budou posléze dostupná. Některé prezentace najdete na webu pořadající Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně již teď. Krátkou ochutnávku k vybraným příspěvkům nabízí následující článek.

Propojená data jako nový standard: budoucnost tvorby a správy knihovních dat v českém prostředí – Lenka Maixnerová, Národní knihovna ČR

Lenka Maixnerová představila výzkum, který v letech 2024 až 2028 probíhá v Národní knihovně v oblasti propojených dat. Českou katalogizační praxi čekají změny. MARC21 by měl být nahrazen formátem BIBFRAME, samozřejmě s českou interpretací (pracovní skupina mu důvěrně říká „CZECHFRAME“). RDA Original bude nahrazen RDA Official (2027). Budou revidovány současné české metodiky a extenze (vícesvazky, dotisky, seriály, autority). Vznikne centrální metadatové úložiště (2028). Nový kooperativní systém katalogizace bude přebírat data od nakladatelů. Projekt bude vyžadovat úzkou spolupráci knihoven, dodavatelů systému a centrálních institucí. Výsledkem bude sdílený systém, do kterého každý přispívá a zároveň profituje z kvalitních, propojených dat.

Knihovna jako maják lidského vědění: Jak nespadnout do jámy, kterou si kopeme pomocí umělé inteligence – Pavel Kasík, vědecký novinář, analytik, lektor a konzultant

Malý dron chvíli sledoval přednášejícího Pavla Kasíka, zatímco na plátně za ním AI právě tvořila „jeho“ přednášku pro konferenci. Z příspěvku jsem si odnesla několik postřehů: AI za nás udělá věci, které nás nebaví, ale my kvůli tomu budeme ztrácet schopnost soustředění. Na druhou stranu před novinkami varoval už Platón: „Jakmile lidé začnou číst, budou mít pocit moudrosti, ale nebudou mít znalosti.“

Platón narážel na to, že čtení nenahradí osobní sbírání zkušenosti. S každým dalším vynálezem lidé ztrácejí určitou část kontroly a přestávají rozumět části světa. AI mění svět, ale jak se měníme my?

AI dnes už lépe programuje, má lepší výsledky v rozpoznávání rakoviny prsu ve snímcích z mamografu, dokonce je empatičtější než lidé či řídí lépe auto. Jaká bude role knihoven ve světě AI? Pavel Kasík se domnívá, že knihovníci mají zachovat lidský kontakt. Doporučuje AI používat tak, aby člověka posouvala dál. Aby AI více přinesla, než dala. Člověk by měl sám zvážít, kde chce kontrolu přenechat AI a kde chce být on tím kontrolorem. Své vystoupení lektor zakončil osobní vzpomínkou na knihovnu Skalka, kde před desítkami let přišel s dotazem, jestli by mu knihovnice nedoporučila knihu o programování. Ta správně odhadla, že dospívajícímu Pavlovi může dát více než jen návod na programování. Doporučila mu knihu Terryho Prachetta, a tím jej ovlivnila na celý život. Na otázku: Chci něco o programování... by žádná AI nedoporučila Terryho Prachetta. A právě v tom vidí Pavel Kasík pro knihovny šanci.

Strategie digitalizace novodobých fondů Národní knihovny České republiky na léta 2024–2027 – Vojtěch Halama, NK ČR

Vojtěch Halama z Národní knihovny se věnoval kritériím výběru fondů k digitalizaci. U tištěných dokumentů jsou to obecně bohemikální dokumenty, které doposud nebyly v ČR zdigitalizované. Dokumenty by měly mít celospolečenský

význam. Nedílnou podmínkou je přítomnost dokumentů ve fondu NK, protože digitalizační linka pracuje s čárovým kódem.

Mezi další kritéria patří:

- ochranná digitalizace (rozpadá se, musíme to zachovat) – je časově nejnáročnější,
- výběrová digitalizace (digitalizát bude užitečný) – podněty uživatelů a pracovníků NK, projekty, zakázková digitalizace, digitální sbírky,
- systematická digitalizace (potřebujeme využít kapacitu různých skenerů a pracovníků),
- desktruktivní digitalizace (dary lze zpracovat rychleji a nezatěžují vlastní fond NK).

Jsou knihovny digitální – Lenka Hanzlíková, Městská knihovna v Praze

Digitální služby státu a samospráv, digitální služby státu ve službách knihoven a samotné digitální služby knihoven. Tři oblasti, ve kterých se knihovny více či méně objevují.

Portál osveta.gov – nabízí kromě přístupu k Portálu občana, Identitě občana či Datovým schránkám také zdarma dostupný 26hodinový online kurz na téma: Knihovníci jako mediátoři v šíření základních digitálních dovedností. Ministerstvo práce a sociálních věcí nabízí knihovníkům možnost zapojit se do projektu Jsem v kurzu a Digi pro firmu.

Lenka Hanzlíková zároveň doporučila využít digitální setkání pro knihovníky (online na Zoomu) cca 1x za dva měsíce. Zároveň upozornila na putovní seminář Digitální služby státu v knihovnách, který postupně objede 18 knihoven po celé ČR (v Brně se uskuteční 18.9. v Moravské zemské knihovně a 23.9. jej můžete navštívit v Liberci – sledujte stránku SKIPu – knihovnické akce, kdy se objeví v přehledu i vaše krajská knihovna). Tématům se samozřejmě věnují i knihovnické časopisy Čtenář a Duha. Široká veřejnost má možnost využít akcí v rámci Týdne pro digitální Česko, digitálních poraden a kurzů na osveta.gov.cz

Best practice digitální služby pro občany – Barbora Horáková, Krajská knihovna v Pardubicích

Knihovny toho v digitální oblasti dělají opravdu hodně, ale mohou to všechno vlastně zvládat? Barbora Horáková přednesla praktické zkušenosti z toho, jak tuto téměř nemožnou misi uvádějí knihovny do praxe. Digitální služby to jsou: digitální knihovny, databáze, veřejný internet a wifi, e-vypůjčky, robotika (výukové lekce pro školy, ale i pro děti z nižších příjmových skupin), projekt Digitální odysea, vzdálený přístup a registrace. Jak tohle všechno může běžný knihovník ve službách všechno zvládnout?

Informační oddělení v Pardubicích projde úpravami. Chtějí se více zaměřit na služby pro handicapované čtenáře a zároveň vytvořit prostor pro individuální konzultace. Knihovna chce navázat či prohloubit spolupráci s organizacemi, které již s cílovými skupinami pracují. Mohou pak navzájem sdílet zkušenosti (či prostory) při práci s danými skupinami.

Kramerius pro všechny: využití AI, zpřístupnění pro zdravotně nezávadné – Martin Lhoták, Knihovna AV ČR a Petr Žabička – Moravská zemská knihovna

Přístup k informacím je základní právo klíčové pro osobní rozvoj a zapojení do společnosti. Ovšem lidé se zrakovým postižením a poruchami čtení často čelí bariérám v přístupu k tištěným materiálům. Výjimku z autorských práv zavádí Marakéšská smlouva z roku 2013 a usnadňuje přístup k autorským dílům ve formátech, které jsou vhodné pro osoby se speciálními potřebami. Smlouva byla ratifikována EU v roce 2019 a v roce 2023 vznikla pracovní skupina (NK ČR, MZK, KNAV, UK, MU, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana), která se zpřístupnění dokumentů pro osoby se specifickými potřebami věnuje.

Licence dle §39a AZ definuje, kdo je oprávněný uživatel se speciálními potřebami.

Jsou to osoby se zrakovým postižením, osoby s poruchou vnímání nebo čtení, osoby s tělesným postižením a také osoby, které jednájí ve prospěch osoby s postižením. Mezi oprávněné poskytovatele pak patří neziskové organizace a veřejnoprávní organizace. V ČR primárně Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky (MU) a také školy, **knihovny** a další instituce, které splňují podmínky. Mezi poskytovateli identit (univerzity, knihovna a tiskárna pro nevidomé a další knihovny, které identifikují uživatele dle zmíněného paragrafu) a poskytovateli obsahu (knihovny s Krameriem) musí být uzavřena smlouva.

Oprávněný ověřený uživatel získá plný přístup ke všem digitálním dokumentům (včetně těch nejnovějších) – v současnosti připraveno řešení pro Českou digitální knihovnu.

Petr Žabička, který si od Martina Lhotáka nakonec převzal slovo, se věnoval AI funkcím v České digitální knihovně. AI umožňuje automatické překlady, sumarizaci či hlasové čtení. Prototyp vyvinula Trinera pro projekt EoDOpen a VISK u Knihovny AV ČR. Aktuálně je možné vyzkoušet pouze v České digitální knihovně po přihlášení (umožněno přihlášení pomocí Google) na volně přístupných dokumentech. Během posledního roku bylo vylepšeno uživatelské rozhraní. Uživatel si dále může vybrat pro čtení hlas, který mu nejlépe vyhovuje, a zároveň byly přidány další jazyky.

Vzdělávací lekce a programy s využitím AI – Miloslav Linc, Městská knihovna v Praze

Miloslav Linc představil svou prezentaci (která byla částečně vytvořena s použitím AI) a hned v úvodu nastínil, jak používá AI ve své práci on. Osvětlil, jak velké jazykové modely generují text slovo po slovu. Většina knihovníků tvoří vzdělávací lekce pro čtenáře dva a více dnů. Až 80 % při vytváření obsahu lekcí za ně může odvést AI. Pro začátek je důležitý správný

prompt (dotaz, který AI položíme). Měl by obsahovat téma lekce, cíl (co chci, aby se čtenáři naučili) a její délku. Zároveň by se v promptu měly objevit nástroje, které mám k dispozici, typy aktivit (co budou čtenáři vypracovávat) a nutně je také specifikovat publikum (věk čtenářů a jejich znalosti).

Prompt může vypadat následovně: Jsi vynikající lektor, znáš všechny důležité metodiky vedení lekcí. Vytvoř lekci pro knihovnu pro děti v šesté třídě základní školy na téma Národní obrození. Lekce bude trvat hodinu a jejím cílem je seznámení s duchem doby a zájmovostmi, s důležitými jmény, o kterých se následně děti budou učit ve škole. Úkoly by měly být interaktivní, podporovat vyhledávání a zpracování informací. Některé úkoly by měly být pohybové, děti budou pracovat ve skupinách. Počítej s tím, že lektor o látce neví nic a nemá čas si látku nastudovat, takže by úkoly měly být navrženy tak, aby se to dalo zvládnout. Knihovník má k dispozici pouze papíry, tužky a knihy.

Pro vytváření rolí doporučil asistenta Didaktik génius od Open AI. Následně předvedl, jak AI může relativně rychle vytvořit pracovní listy, kvízy, obrázky a hry. Závěrem zdůraznil, že při používání AI vždy myslí na to, že poslední slovo má on jako tvůrce. AI využívá jako inspiraci, ale nenechá se jí ovládat. Vytváření lekcí je dobré zkusit na věcech, které tvůrce zná. Naučí se tak pracovat s limity a hranicemi, které je nutné brát v potaz. Mezi zajímavé aplikace zdarma doporučil ChatGPT, NotebookLM (shrnutí článků), HailuoAI (video), Teachable machine (ukázka strojového učení), Suno (hudba), Heygen (digitální avatar), ElevenLabs (mluvené slovo), Perplexity (rešerše), Gamma.app (prezentace), Sciobot (lekce). Pro zájemce o AI doporučil Dny AI, které se letos budou konat v listopadu.

Plný text článku obsahující informace o všech přednesených příspěvcích najdete v elektronické verzi čísla.

Postřehy z celostátní konference Spolupráce knihoven a škol II. – střední školy

Martina Machátová

Martina.Machatova@mzk.cz

22. dubna 2025 proběhla v Knihovně J. Mahena za podpory SKIP konference věnovaná spolupráci knihovníků a pedagogů. Druhý ročník byl zaměřen na střední školy. Konference přinesla nejen množství aktuálních informací, ale také četné podněty pro praxi jak knihoven, tak i středních škol. Vzájemnou spolupráci jistě ovlivní probíhající změny kurikulárních dokumentů a nové technologie včetně umělé inteligence.

Konferenci moderovala **Libuše Nivnická**, ředitelka Knihovny J. Mahena v Brně. Při zahájení akce zdůraznil **Roman Giebisch** (předseda SKIP a vedoucí Oddělení vzdělávání Knihovnického institutu Národní knihovny ČR) nutnost spolupráce knihoven se středními školami. Průzkum v r. 2019 ukázal, že gymnáziím se věnuje 20 % knihoven, středním odborným školám 17 % knihoven a SOU pouze 12 % knihoven. Pracuje se na novém Rámcovém vzdělávacím programu (RVP) pro střední školy. V úvodní části konference poukázali na důležitost knihoven zástupci Jihomoravského kraje: **Hynek Nespěšný** (Odbor školství) a **Petr Fedor** (Odbor památkové péče). Připomněli také projekty, na které kraj přispívá. L. Nivnická poděkovala JMK za podporu knihoven, která je v porovnání s ostatními kraji v ČR nadstandardní.

Poté **Pavlna Mazáčová** (KISK FF MU) vedla rozhovor se zástupcem z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a z Ministerstva kultury ČR. **Michal Černý** (MŠMT) informoval o aktuálním dění ve školství. Pedagogové se museli vyrovnat s příchodem žáků z Ukrajiny. Proběhla revize RVP pro předškolní vzdělávání a základní školy. Na ředitelích škol leží velká odpovědnost. Národní pedagogický institut připravil tři školní modelové vzdělávací programy, které se nyní pilotují. RVP přímo motivuje základní školy ke spolupráci

s knihovnami. MŠMT usiluje o vytvoření podmínek pro toto propojení. Pokud jde učitel se třídou do knihovny, podle současných metodik nekoná výuku, tudíž si pedagog musí příslušné hodiny nahradit. **Michal Fojtík** (MK) nastínil směry podpory knihoven v budoucnosti. Dojde ke změnám v nastavení dotačních titulů. MK si přeje více investovat do vzdělávání knihovníků než do techniky.

Martina Ondrouchová (NPI, krajské pracoviště Brno) informovala nejprve o stavu revize RVP pro střední odborné vzdělávání. Poté představila **projekty na podporu vzdělávání pedagogických pracovníků středních škol** v kontextu digitalizace a dynamického rozvoje nástrojů AI. Knihovníci budou moci být zařazeni do vzdělávacích programů určených pro učitele. V tomto školním roce se testuje využití ChatGPT při vyučování, výsledkem bude metodická příručka. Průzkum STEM v r. 2023 ukázal, že 11 % SŠ a 23 % SOU se vůbec nevěnuje mediálnímu vzdělávání, proto NPI podniká kroky pro vzdělávání pedagogů i v této oblasti. M. Ondrouchová zmínila kromě celé řady projektů pomůcku pro učitele s názvem DigiCompEdu kuchařka (<https://digcompedu.npi.cz/>), která má pomoci pedagogům při aplikaci digitálních technologií do výuky jednotlivých předmětů. NPI rovněž věnuje pozornost vzdělávání pedagogů v oblasti digitálního

wellbeingu a finanční gramotnosti. Informace ohledně RVP najdete zde: <https://digitalizace.rvp.cz/>.

Jan Křeček (Gymnázium Brno, Elgartova) se zaměřil na aplikaci biblioterapie do výuky. Poté pozdravila účastníky konference Markéta Vaňková (primátorka města Brna), která mimo jiné pozitivně hodnotila práci Knihovny J. Mahena. Potom **Pavína Mazáčová** upozornila na možnost **využití digitalizovaného kulturního dědictví při vzdělávání**. Bohužel pedagogové většinou tyto zdroje neznají. Pro učitele by mohly být užitečné např. tyto projekty: Manuscriptorium, mapy z digitální knihovny MZK, Muzeum online Národního muzea, eSbírky, Europeana, Historiana, Kongresová knihovna, Petrucciho hudební knihovna, Humanitní vědy dokořán. Řada těchto platform obsahuje kromě dokumentů, které mohou učitelé aplikovat do výuky různých předmětů, také metodické materiály a pracovní listy. Lze využít i některé nástroje vytvořené v rámci projektu INDIHU.

Poté **Jaroslav Mašek** (Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno) prezentoval výsledky projektu zaměřeného na **využití nástrojů AI při psaní článků** na Wikipedii. Žáci by se měli stát režiséry procesu zpracování hesla a tvořit texty sami. Generativní AI neudělá všechno za člověka, může mu pomoci v určitých fázích, např. při rešerších. Práce s nástroji AI je náročnější než bez ní.

Ondřej Hudeček (Městská knihovna v Praze) se podělil o zkušenosti na téma, jak a **co by knihovna měla udělat, aby ji střední školy potřebovaly**. MKP ročně připravuje asi 3 000 vzdělávacích akcí pro MŠ, ZŠ a SŠ, z toho 150 pro střední školy. V r. 2021 přišla s projektem Naučit se učit. Knihovna nabízí akce šité na míru, které probíhají buď v knihovnách, nebo ve školách. Studentům a vyučujícím SŠ nabídla MKP po dohodě se zřizovatelem čtenářskou legitimaci zdarma. O. Hudeček zdůraznil na konci svého vystoupení význam kvality programů pro SŠ. Žáci v tomto věku mohou být velmi kritičtí. Přednášející vyzdvihl také nutnost

aktivně oslovovat ředitele a učitele SŠ, je užitečné si s pedagogy osobně popovídat o možnostech knihovny a potřebách školy.

Matty Čechovský (Knihovna J. Mahena v Brně) pohovořil o projektu **Dotykáč**. Jedná se o cyklus 6–8 vzdělávacích akcí ročně, jež jsou věnovány tématům, která by mohla být zajímavá pro žáky středních škol. Některé přednášky a workshopy probíhají dopoledne pro uzavřené skupiny, jiné odpoledne pro veřejnost. Přednášejí zde externí odborníci. **Pavína Lišovská** (Centrum dětského čtenářství, KJM v Brně) pak seznámila přítomné s **Databankou vzdělávacích knihovnických programů**, ze které lze stahovat po registraci a přihlášení libovolné podklady. Nyní je zde registrováno 330 knihovníků. Databanka teď obsahuje 53 vzdělávacích programů. Na výše uvedeném odkazu najdete také příručku P. Lišovské Učící knihovník jako tvůrce lekcí.

O své zkušenosti s přípravou akcí pro SŠ se následně podělila **Tereza Karlová** (Městská knihovna Jaroměř). Knihovna navázala spolupráci s místním gymnáziem a Střední školou řemeslnou. V r. 2023 provedla knihovna průzkum mapující potřeby těchto škol. Jednou z bariér spolupráce škol s knihovnou bylo nedostatečné propojení aktivit knihovny s RVP. Při akcích pracuje knihovna s různými digitálními nástroji jako např. Mentimeter, Twine, Kahoot, Padlet či ElevenLabs. Knihovníci se nevyhýbají ani aktivitám pro **učňovské obory**. Přednášející uvedla několik zásad pro práci s touto skupinou návštěvníků. Rovněž zdůraznila význam zpětné vazby, ke které knihovna využívá formuláře Google. V závěru svého vystoupení upozornila T. Karlová na skutečnost, že knihovna může být poslední místo, kde lze u učňovské mládeže zasít semínko pochybností a kritického myšlení. Žáci gymnázií mohou narazit na problematiku kritického myšlení v několika předmětech. Učňovské školy se tomuto tématu většinou nevěnují.

Edita Vaníčková Makosová (Centrum pro školní knihovny, NPMK – Pedagogická

knihovna J. A. Komenského) představila v závěru hlavní části konference **kurz Minimum pro školní knihovny**, jenž byl pilotován na jaře tohoto roku. O školní knihovny se stará v ČR 5 000 pracovníků, z toho pouze 300 zaměstnanců má knihovnické vzdělání. Kurz probíhá 6 týdnů formou e-learningu, pak se účastníci sejdou na dvou prezenčních seminářích. E-learning se skládá z 5 modulů, každý modul je ukončen testem. Kurz je otvírán 2x ročně, kapacita kurzu je 15 účastníků. Kurz stojí 1 000 Kč.

Po přednáškovém bloku nabídli pořadatelé možnost účasti na jednom ze tří paralelně probíhajících workshopů: **Dezinformace a mediální workshop**, Biblioterapie ve výuce literatury na vlastní kůži a Maturitní četba – tipy, triky a dobré rady, jak (hravě) odmaturovat z literatury. Já jsem si vybrala workshop věnovaný dezinformacím, který vedla **Aneta Mudavanhu** a **Markéta Kopecká** (Střediska Europe Direct, KJM v Brně). Workshop byl ochutnávkou vzdělávací akce, kterou realizuje uведенé pracovníkyně pro střední školy. Využívá k tomu prezentace a pracovní listy vytvořené v rámci EU. Účastníci workshopu měli možnost si prakticky vyzkoušet, jak lze postavit lekci pro žáky SŠ.

Na **závěr** musím konstatovat, že konference jistě přispěla k propojení a vzájemnému pochopení mezi středními školami a knihovnami. Každý účastník si určitě odnesl řadu užitečných informací a podnětů pro praxi. Záznamy jednotlivých příspěvků lze zhlédnout zde.

Doufáme, že se i v příštím roce Knihovna J. Mahena ujme nelehké role organizátora této přínosné konference.

*Konference Spolupráce knihoven a škol II.
v Knihovně Jiřího Mahena*

Bude vás zajímat, že...

... **Městská knihovna v Praze ve spolupráci s Městskou knihovnou Česká Třebová provozuje Databázi sérií**. Jejím cílem je pomoci knihovníkům i čtenářům při orientaci v knižních cyklech, sériích a vícesvazkových dílech. Databáze je k dispozici na adrese <https://series.marc21.cz/books> a vznikla jako součást projektu CENTRAL. Umožňuje základní vyhledávání, například podle názvu titulu, série, autora či ISBN.

9. ročník Jižní Morava čte ve znamení Hudby mého srdce

Gabriela Klepáčová

Gabriela.Klepacova@mzk.cz

Soutěž Jižní Morava čte si už získala za dobu své existence značnou popularitu. Počet knihoven, které se zapojují, a účastníků, kteří se soutěže účastní, rok od roku roste. Projekt každoročně vyhlašuje Moravská zemská knihovna, a to s podporou Jihomoravského kraje.

Dnešní školáci se již zrodili v éře digitálního věku, kdy technika je součástí jejich životů, a do budoucna pravděpodobně provázanost s jejich životy ještě vzroste. Komunikačními zařízeními, jako jsou mobilní telefony či tablety, dnes již vládnu i děti v útlém věku. Vliv informačních technologií na vývoj dětí v raném věku ovšem není vždy pouze pozitivní. Jedním z důsledků může být i negativní dopad na kreativitu, představivost a slovní či písemné vyjádření. Byla by obrovská škoda, pokud bychom dopustili, aby děti postupně vytěsnily ze svých dětských let kouzlo čtení tištěných knih a formulování vlastních myšlenek a nápadů. A mimo jiné, i proto je zde projekt Jižní Morava čte. Cílem projektu je zábavnou formou motivovat ke čtení a tvorbě zejména školáky základních škol, ale účastnit se mohou i děti předškolního věku. Věk účastníků se tak pohybuje od 4 do 15 let. Je nasnadě, že zásadní roli v projektu hrají veřejné knihovny, které poskytují vhodné zázemí a příznivé podmínky. Kromě skutečnosti, že zajišťují potřebnou literaturu, poskytují knihovny i prostor nejenom pro klidné čtení, ale i pro trávení volnočasových aktivit nebo nejrůznější besedy či semináře. Knihovny jsou tak místem setkávání s knihou i se stejně smýšlejícími lidmi. Projekt otevírá dětem prostor k tomu, aby popustily svou fantazii a znovuobjevily svou vrozenou hravost. Od účastníků soutěže se očekává, že nebudou pouze číst a nasávat nové informace, ale to, že zároveň budou schopni sestavit vlastní myšlenky do souvislostí,

kteří jim pomohou vytvořit příběh, pohádku či například i sci-fi. Všechny tyto indicie mohou pomoci dětem projevit svou tvořivost a vstoupit do světa doslova až za hranicí fantazie, neboť fantazii se meze nekladou. 9. ročníku projektu se zúčastnilo na 2 960 dětí ve spolupráci s 80 knihovnami po celé jižní Moravě. Každý ročník je věnovaný konkrétnímu tématu, tentokrát to byla Hudba mého srdce. Soutěžilo se celkem v pěti kategoriích v oblasti literárních a výtvarných prací. Ze všech předložených prací bylo v regionálních kolech vybráno dohromady 125 těch nejlepších. Tyto práce postoupily do krajského kola, v němž byly v každé kategorii vyhodnoceny první tři místa.

Slavnostní vyhlášení výsledků proběhlo v prostorách brněnského planetária v sobotu 15.3. 2025. Program moderovala Eliška Urbanová z Litobratřické knihovny. Ceny předával ředitel Moravské zemské knihovny Tomáš Kubíček spolu se dvěma patrony projektu, Lucíí Hlavinkovou, brněnskou spisovatelkou, a Václavem Sigursonem Kostohryzem, brněnským sochařem a umělcem, který stojí rovněž za ztvárněním podoby Antonička s knížkou – maskota projektu. Součástí 9. ročníku projektu byla také celá řada doprovodných akcí, ať už šlo o besedy, nejrůznější workshopy či soutěže. Celkem šlo o více než 100 akcí. Proběhlý ročník lze po všech stránkách hodnotit jako povedený, jak z hlediska celkové organizace, tak i počtem zapojených knihoven.

Slavnostní vyhlášení výsledků 9. ročníku Jižní Morava čte, foto: Pavel Němec

Možná čekáte na to, co se skrývá pod pokličkou přípravy jubilejního desátého ročníku soutěže. **10. ročník soutěže Jižní Morava čte**, který začne v září letošního roku, bude zasvěcen právě pokusu o vytvoření jakési rovnováhy mezi tlakem moderních technologií a klasickým autorským tvořením. Tématem je „**Digitální dobrodružství**“. Souhrou okolností toto téma přichází právě v čase rozvoje umělé inteligence. Může jít o nahlédnutí do budoucnosti, kdy bude umělá inteligence běžnou součástí všedního života, o pohádky, kde hlavní postavy budou kyber-hrdinové, nebo o příběhy plné úžasných nových vynálezů. To vše poukazuje na netušený potenciál, jak u dětí probudit radost z tvoření a vymýšlení vlastních

příběhů. A kdo ví, třeba to, co se objeví jako abstraktní výtvar dětských autorů, se za delší či kratší dobu stane realitou. Zveme proto co nejširší okruh dětí, aby se soutěže zúčastnily a staly se tak spolutvůrci naší budoucnosti. Na závěr je milou povinností poděkovat všem sponzorům projektu: Jihomoravskému kraji, bez jehož podpory by projekt jen těžko vznikl, a dále pak nakladatelství Albi Česká republika, a.s., Cosmotron Bohemia, CREW a Host. Nesmíme rovněž zapomenout ani na Hvězdárnu a planetárium Brno za poskytnutí prostorů pro vyhlášení, na společnost Racio, která zásobila vyhlášování výbornými a zdravými oplatky a na Science centrum Brno – VIDA! za ceny v podobě vstupenek do VIDA centra.

Bude vás zajímat, že...

... na ocenění MARK 2025 vyhlášené SKIP ČR bylo nominováno 31 kandidátů z 11 krajů. Za Jihomoravský kraj se sešly tři nominace: Mgr. et. Mgr. Lucie Racyň z Ústřední knihovny Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Bc. Vendula Foldynová, vedoucí pobočky KJM v Líšni a Mgr. Denisa Walterová, DiS., z Městské knihovny Šlapanice. O výběru kandidáta pro postup do celostátního kola rozhodla komise v průběhu června.

Ohlédnutí za československým knihovnictvím 1925–2025

Libuše Foberová

libuse.foberova@fpf.slu.cz

Ve dnech 20.–21. března 2025 se konala v Regionální knihovně Karviná mezinárodní konference Ohlédnutí za československým knihovnictvím u příležitosti 100. výročí od vydání zásadní publikace Zdeňka Václava Tobolky Československé knihovnictví. Na jeho počest uděluje SDRUK od roku 2000 medaile Z. V. Tobolky významným a zasloužilým českým knihovníkům. Knižní kultura jako oblast československo-polské/česko-polsko-slovenské spolupráce byla hlavním tématem konference. Pozornost jsme věnovali tradicím a současnosti. Cílem konference bylo připomenout mimořádnou důležitost v oblasti společenského života v našich zemích znovuzrozených po roce 1918, a tím jsou knihy a knihovny.

Konferenční den zahájil svým skvělým příspěvkem **Vít Richter**, který hovořil o významu a odkazu díla Zdeňka Václava Tobolky v československém knihovnictví v kontextu vzdělávání knihovníků. Po této velmi podnětné a zajímavé úvodní přednášce vystoupil **Jan Pišna** ze Strahovské knihovny. Zaměřil se na Tobolkovy práce z oblasti dějin knihy, výzkumu prvotisků, retrográdní bibliografie, tiskařů a dějin knihoven. Odhalil, v čem tkví zakladatelská role Tobolkových studií a knih a v čem anticipoval různě orientovaná bádání, která až mnohem později po jeho smrti sdružila nový obor dějiny knižní kultury či book studies. Profesor **Dušan Katuščák** pohovořil o významu Zdeňka Václava Tobolky a jeho díla pro slovenské knihovnictví. Úvodní blok zakončil prof. **Jiří Trávníček** s velmi poutavým příspěvkem o čtenářské kultuře za první republiky. Rozebral gramotnost a sociální podmínky, připomněl čtenářské hity té doby, zvláště rozebral dílo Aloise Jiráska. Zastavil se i u fenoménu čtení – vzorec vlastenecký versus měšťanský.

Druhý přednáškový blok zahájil prof. **Grzegorz Nieć** z Pedagogické univerzity v Krakově. Hovořil o polsko-československých vztazích v oblasti knihy v meziválečném období. Myšlenka uspořádat konferenci k významné

učebnici knihovnictví „Československé knihovnictví“ vzešla právě od něj. Profesor **Petr Kaleta** z Technické univerzity v Liberci vybral z prostředí první československé republiky Hórnikovou lužickosrbskou knihovnu v Praze, která je spjata s pražským Lužickým seminářem, otevřeným ve druhé polovině dvacátých let 18. století. Prof. **Miroslav Lenart** z Opolské univerzity hledal stopy studentů z Čech, Moravy, Slezska a Polska na Univerzitě v Padově v období raného novověku. Padovská univerzita, která v roce 2022 oslavila 800. výročí svého založení, patřila zejména v šestnáctém století k akademickým centrům, která navštěvovali zejména studenti na svých vzdělávacích cestách. Její bohatá historie, zaznamenaná nejen jmény význačných přednášejících, ale především absolventů, ovlivnila v odborné literatuře vznikající přesvědčení o zvláštní roli tohoto athenaea pro vzdělávání elit. Právě studenti studující na univerzitě reformované na počátku 16. století Benátskou republikou, si z pobytu v Padově odnášeli nejen vědomosti, ale i myšlenky a kulturní vzory, které se často snažili přenést do svých domovských oblastí. Druhý blok přednášek zakončila **Iwona Pietrzkiwicz** z Pedagogické univerzity v Krakově. Přednesla referát Knižní kultura

řeholních řádů jako základ moderního systému vědeckých knihoven ve střední Evropě. Krize katolické církve na přelomu 18. a 19. století, kterou upevnila Velká francouzská revoluce a politika absolutistických monarchií, vedla v Evropě k rozsáhlé sekularizaci. Jejím důležitým prvkem bylo rušení klášterů, jejichž personál a zařízení chtěla světská moc využít pro sociální a ekonomickou angažovanost. Kontroverzní potlačení jezuitského řádu otevřelo cestu k radikálnějšímu opatření. Tuto politiku institucionalizoval císař Josef II. a takzvané „josefínské kasace“ se týkaly více než poloviny mužských a dvou třetin ženských řádů v říši. Podobnou strategii uplatňovalo také Rusko a Prusko. Nakonec se klášterní komunity ve střední Evropě rozpadly a majetek a veškeré další kulturní statky patřící klášterům, včetně archivů a knihoven, se staly základem pro budování státních institucí (muzeí, archivů, knihoven, škol). Právě klášterní knižní sbírky, rukopisy a staré tisky shromažďované po staletí byly využity k budování státních knihovnických institucí. Dnes to potvrzuje provenienční výzkum, který umožňuje určit rozptyl a pohyb sbírek jednotlivých klášterů. Na tomto základě vznikla moderní síť vědeckých knihoven v zemích střední Evropy, což Iwona Pietrzakiewicz uvedla na konkrétních příkladech.

Třetí a zároveň poslední přednáškový blok zahájil doc. **Richard Papík** ze Slezské univerzity v Opavě, ve kterém rozebral akademické vzdělávání knihovníků u nás a ve světě. Na něj navázala **Jana Brožovská Onderková**, která představila konkrétní ostravské knihovníky a jejich knihovnickou práci z období meziválečného Československa a za 2. světové války. Příspěvek se především zaměřil na osobnosti knihovníků, kteří byli spjati s ostravskou veřejnou knihovnou v období meziválečného

Československa a v průběhu 2. světové války. Knihovníci veřejných knihoven již v této době nebyli pouhými zprostředkovateli literatury, ale mnozí z nich se aktivně zapojili do života komunity. Řada knihovníků se angažovala v oblasti osvěty (vzdělávání dospělé populace), někteří aktivně působili v oblasti kultury a politiky. Část knihovníků se aktivně v době 2. světové války zapojila do odbojového hnutí. Řečník **Michał Rogoź** z Pedagogické univerzity v Krakově rozebral českou a slovenskou literaturu pro děti a mládež, která vyšla v Polsku po druhé světové válce. Poslední příspěvek uvedl prof. **Pavol Matula** z Pedagogické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Věnoval se otázce vztahu Československé republiky k rakousko-uherské monarchii,

na jejíž troskách vznikl tento nový stát. Představil české a slovenské středoškolské učebnice, ve kterých hledal habsburský vliv na školní výuku.

Na konferenci přispěl i doc. **Jaromír Kubíček** z Moravské zemské knihovny v Brně. Nemohl se konference osobně zúčastnit, ale poslal velmi zajímavý příspěvek týkající se budování sítě knihoven za první republiky v českých zemích. Příspěvek bude zařazen do chystaného sborníku z konference.

Celou konferenci, která se konala v krásných prostorách Regionální knihovny Karviné, úžasně moderovala **Michaela Dombrovská**, vedoucí oddělení knihovnictví na ÚBK FPF Slezské univerzity v Opavě.

V příštím roce plánujeme pod odborným vedením Zlaty Houškové mini konferenci na téma Konec diskriminace malých knihoven. Organizátory budou opět Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, Regionální knihovna Karviná a Slezská univerzita v Opavě. Díky rozvoji digitálních služeb a digitalizaci mohou i malé knihovny nabízet velké služby.

Digitalizované staré tisky: Úvod do vyhledávání

Jiří Dufka

Jiri.Dufka@mzk.cz

Digitalizace představuje pro staré tisky, tedy dokumenty vydané před rokem 1800, významný krok vpřed. Nejenže tyto vzácné materiály chrání před nadměrnou manipulací a rizikem poškození, ale zároveň umožňuje jejich vzdálené zpřístupnění bez nutnosti fyzické návštěvy badatelny.

I v běžné veřejné knihovně se může objevit požadavek na nalezení digitální podoby starého tisku. V takové situaci není důvod k panice. Nejedná se o neřešitelný problém a v případě potíží je vždy možné zprostředkovat kontakt na specializovaná oddělení větších knihoven (například v MZK na adrese rukopisy@mzk.cz). Stejně jako u moderních publikací, i zde je zásadní přesně definovat uživatelský požadavek. Může se jednat o pouhý text díla, konkrétní vydání, specifický exemplář, nebo třeba jen o mapu či ilustraci. Následující text se zaměří na základní postupy vyhledávání digitálních verzí starých tisků, s důrazem na nalezení konkrétního vydání.

Hledání specifického exempláře obvykle vyžaduje znalost jeho uložení, zatímco u děl s mnoha vydáními bývá často preferována modernější edice. Proto se nebudeme primárně zabývat rukopisy, které jsou ze své podstaty unikátní a dochované na jediném místě, ale soustředíme se na tištěnou produkci, a to zejména na území Čech.

Ještě před samotným vyhledáváním je užitečné zmínit několik obecných rad. Při hledání podle názvu doporučujeme používat pouze prvních 3–5 slov. Popisy názvů se historicky zkracovaly různými způsoby, a začátek názvu tak bude s větší pravděpodobností zaznamenán konzistentně. Nezapomeňte na frázové vyhledávání (v dvojitých uvozovkách). Pamatuje také, že název může být transliterovaný i transkribovaný. Doporučujeme proto vyzkoušet obě podoby – například historické písmeno „V“

může být přepsáno jako „U“ nebo ponecháno jako „V“. Podobných případů existuje mnoho. Pokud názvu na titulním listu předchází autorské údaje (i skloňované), hledejte až samotný titul (např. „C. Iulii Caesari De bello Gallico“ hledejte pod „De bello Gallico“). Pokud název začíná gramatickým členem, může být efektivní jej při vyhledávání vynechat. Důležitým faktorem je také jazyk. Většina knih vytištěných na českém území před rokem 1800 byla vydána v němčině a latině, čeština je až na třetím místě. Navíc se nejedná o současnou češtinu, ale o její podobu před jazykovými reformami poloviny 19. století (například s použitím spřežek).

Nyní se již podíváme na konkrétní zdroje. Prvním krokem při hledání tisků vydaných na českém území může být prohledání bibliografických databází **Knihopis** a **BCBT (Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků)**. Tyto databáze mají společné vyhledávací rozhraní na portálu **knihoveda.cz**. Záznamy v nich často obsahují odkazy na dostupné digitální verze děl.

Další významnou možností je vyhledávání v **Google Books**, ideálně pomocí přesné fráze názvu v uvozovkách. Google zdigitalizoval fondy významných středoevropských knihoven, jako je například rakouská a česká Národní knihovna nebo Bavorská státní knihovna, což zvyšuje šanci na úspěch. Kromě Google Books je užitečný i Karlsruher Virtueller Katalog (KVK), který prohledává mnoho evropských souborných katalogů a u výsledků indikuje digitalizované exempláře ikonou PDF. Z velkých neziskových portálů s volně dostupnými knihami lze využít zejména **Internet**

Archive (archive.org), případně agregátor digitálních knihoven **HathiTrust** (hathitrust.org), kde však může být někdy obtížnější identifikovat konkrétní uložení a signaturu původního exempláře.

Třetím doporučeným postupem je využití bibliografií německojazyčných tisků. Tyto databáze zahrnují i tisky vydané v němčině, které vznikly mimo území dnešního Německa. Jedná se o databáze **VD16**, **VD17** a **VD18** (číslíce označuje století vydání), které doplňuje databáze **VDLied** pro písňové texty.

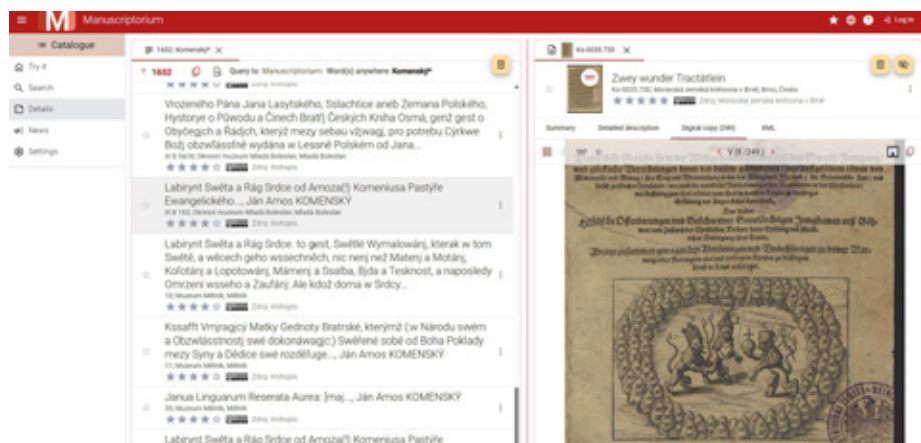
Z digitálních knihoven provozovaných českými knihovnami se nabízejí zejména Manuscriptorium a Kramerius. **Manuscriptorium**, původně zaměřené na rukopisy, dnes obsahuje i značné množství tištěných dokumentů. Přestože se vyhledávání v něm neustále zlepšuje, zkušenosti uživatelé v něm bývají stále úspěšnější než začátečníci. Z tištěné produkce z českého území zahrnuje především díla digitalizovaná v rámci projektů VISK 6. **Kramerius** začal zpřístupňovat staré tisky o něco později, ale pro jednoduché prohlížení je uživatelsky přívětivější. Jeho nevýhodou je méně podrobný popis, absence jednotného uživatelského prostředí a omezená možnost prohledávat více instalací v různých knihovnách současně, což by se však v budoucnu mělo změnit.

Specializovanou knihovnou, podobnou Manuscriptoriu, je digitální knihovna Špalíček. Ta

se soustředí na zpřístupnění specifického typu dokumentů s odpovídajícími vyhledávacími požadavky – kramářských písní a modliteb. Její časový přesah do 19. století je dán právě typem dokumentů, na které se zaměřuje.

Podobnou specializovanou digitální knihovnu by si zasloužily i další specifické dokumenty, zejména mapy. Pro jejich vyhledávání lze zatím využít nadnárodní agregátor **oldmapsonline.org**, který shromažďuje digitalizáty z celého světa. Vyhledávání je zde velmi intuitivní – není třeba znát název mapy ani autora, stačí označit požadované území a časové období vzniku. Výsledkem je seznam relevantních map s odkazy do digitálních knihoven vlastníků. Pro vyhledání map českého území může dobře posloužit i německý souborný mapový katalog **IKAR**, který rovněž obsahuje řadu odkazů na digitalizované verze.

Práce s digitalizáty starých tisků dnes již zdaleka nepředstavuje pouze jejich prohlížení. Uživatelům knihoven lze nabídnout nejen rozpoznané texty (včetně rukopisných a hudebních), ale také nástroje pro porovnávání obrazů a vytváření personalizovaných sad obrazů z různých digitálních knihoven, které využívají standard IIIF. Lze očekávat, že v blízké budoucnosti získají na významu i jazykové modely pro historické jazyky, jako je latina.

Digitální knihovna Kramerius

ERASMUS+ není jen pro studenty VŠ

Barbora Baránková Hytková

Barbora.BarankovaHytkova@mzk.cz

Program Erasmus+ se týká i žáků základních a středních škol, mládeže 13–30 let, zaměstnanců všech úrovní školství, pracovníků s mládeží a odborníků ve vzdělávání, kam spadáme také my zaměstnanci knihoven. Možnosti, které program přináší, jsou široké, jde o to si vybrat.

Grant je možné využít jednak na **Job shadowing** (stínování v hostitelské instituci), na **absolvování kurzu a školení** a nově i na **konference**, které budou obsahovat nějakou workshopovou aktivitu. Další možností je zorganizovat **skupinovou cestu vzdělávaných osob**, např. pro členy čtenářského či jiného klubu. A rovněž máme možnost pozvat **hostujícího odborníka**, tedy školitele, učitele, experty v dané oblasti ze zahraničí, kteří mohou pomoci zlepšit nabízená školení i v naší organizaci.

Kam je možné vycestovat?

Jsou to všechny členské státy EU (již bez Velké Británie), země EHP – Island, Lichtenštejnsko a Norsko (bez Švýcarska) a kandidátské země Severní Makedonie, Srbsko a Turecko. Výjezdy mohou trvat od 2 až do 365 dnů v závislosti na typu aktivity. Například školení může trvat opravdu maximálně 30 dnů a stínování maximálně 60 dnů. Jeden zaměstnanec může vyjet opakovaně.

Přínosy programu můžeme rozdělit na pracovní a osobní. Po pracovní stránce získáte zkušenosti, informace, jak danou problematiku řeší jinde, s čím se potýkají, jaké mají postupy a jaké používají např. jiné systémy, databáze či grafické nástroje. Po osobní stránce alespoň částečně poznáte místní kulturu, vylepšíte si angličtinu (popřípadě jiný jazyk) a můžete navštívit i další místa v dané oblasti. A nakonec uspokojení, že jsme si tuto cestu od A do Z vymysleli, komunikovali a zrealizovali sami, bude určitě veliké.

Finanční podmínky programu jsou také více než výhodné, protože tento grant pokrývá

většinu nákladů na výjezd. Umožňuje uhradit cestovní náklady, ubytování, poplatků na kurz či na konferenci.

Jak se lze přihlásit?

Zaměření tohoto Erasmu+ je na **vzdělávání dospělých** tzv. neformální vzdělávání. Pro možnost zapojení se do programu Erasmu+ musí být daná knihovna členem SDRUKu a zároveň být členem Konsorcia Erasmus+ Sdružení knihoven ČR k tomuto založenému letos v lednu. Zapojení je snadné, jedná se o podpis **Mandátní smlouvy** a založení si účtu v EU systému – EU Login. Knihovnici pak budou moci žádat o výjezd až do konce roku 2027 a vycestovat až do roku 2029. Smyslem zřízeného konsorcia je minimalizovat knihovněm administrativní a organizační zátěž spojenou s mobilitami. Se SDRUKem se následně podepisují Smlouva na výjezd (SDRUK a knihovna) a Účastnická smlouva (vyjíždějící a knihovna). Administrativní zajištění zahrnuje podepsání ještě několika stručných smluv. S hostitelskou institucí se před výjezdem podepíše **Learning Agreement**, kde se sjedná přesný termín výjezdu, podrobný program apod. Jde spíše o formalitu, ale některé instituce se jí mohou cítit být více zavázány. Poslední den pobytu se pak podepíše Learning Agreement Complemet o tom, že naše mise byla splněna.

Kontaktní osobou na SDRUKu je paní Eliška Bartošová, která pomůže s administrativou okolo výjezdu, případně i s hledáním partnerské instituce. Nemusí totiž jít v každém případě o knihovnu, ale i o jiné organizace zabývající se vzděláváním dospělých. Vyjíždí se na klasický **cestovní příkaz**, nemusí se čerpat dovolená či neplacené volno.

Osobní zkušenost s výjezdem prostřednictvím Erasmus+

První výjezd jsem absolvovala v roce 2018 na **Universidade dos Açores** ve městě Ponta Delgada na portugalském ostrově Sao Miguel, jedním z Azorských ostrovů.

Jednoho dne přišla má slovenská kolegyně s tím, proč nevyjet na Erasmus + někam za sluníčkem po Evropě. Vrhly jsme se do výběru nejvhodnější instituce, vybraly si univerzitu na Krétě a začaly se těšit na „bezva výlet“. Jenže kontaktní osoba z univerzity na Krétě odepsala, že nás v daném období nemůže přijmout, protože by se nám nemohli plně věnovat, že mají začátek semestru, přípravy apod. Takže jsme zjistily, že postup nebude tak snadný a určitě ne tak rychlý, jak jsme původně předpokládaly. Poslaly jsme náš „dotazovací dopis“ dalším cca 5 univerzitám a nedočkaly se ani odpovědi, nebo snad přišla nějaká v tom smyslu, že do programu Erasmus+ není jejich univerzita zapojena.

Ve finále jsme rozeslaly okolo 25 žádostí o přijetí na stáž v rámci programu Erasmus+ a oslovovací dopis jsme pořád inovovaly a upravovaly, aby byl jasný, čtivý a lákavý. A samozřejmě jsme musely rezignovat na naše vysněná místa někde u moře na jihu Evropy a brát „cokoliv“ s pozitivní odpovědí. Nakonec nám ale štěstí přálo a kladně odpověděla paní Maria João Mocho z Welcome officu Azorské university. Takže vyšel rovnou ostrov uprostřed Atlantiku!

Teď nastal čas pro vybavení praktických záležitostí jako přesné datum a délka pobytu, obsah Job shadowingu, koho z důležitých osobností univerzity bychom rády potkaly, a podepsání Learning Agreement. Pak také vyplnit si cestovní příkaz, k jehož přípravě zase musí mít člověk již představu o ubytování a o způsobu dopravy. Nákup letenek s Air Portugal jsme stihly na poslední chvíli, tak aby ještě splňovaly cenovou hladinu proplácených výdajů na cesty.

Termín stáže jsme měly naplánovaný na září, a když jsme s přestupem v Lisabonu

doletěly do Ponta Delgady, bylo teplo, až vedro. Paní Maria Mocho nás přivítala velmi mile a provedla nás po areálu univerzity. Domluvily jsme se na konkrétním harmonogramu stáže, kdy jsme oficiální část/pracovní vměstnaly do 2–3 dnů a zbylé 3 dny jsme plánovaly věnovat průzkumu ostrova. Byly jsme představeny paní proděkance univerzity, my vyřídily naše pozdravy zaslané naším panem vedoucím, abychom je ujistily, že si jejich univerzity vážíme. Pak jsme měly pro zúčastněné kolegyně prezentaci o činnosti Masarykovy univerzity, resp. naší jednotky na výzkumném centru CELTEC. Koordinovali jsme v té době více českých i mezinárodních projektů, takže jsme měly o čem vyprávět. Další oficiální program byl pak až poslední den naší návštěvy, kdy jsme měly meeting se studenty ohledně výměny zkušeností s Erasmus+ a navštívily jsme také univerzitní seismologické centrum.

A kdybyste plánovali zde také vyrazit, vezměte s sebou plavky. Po celém ostrově jsou totiž rozestát přírodní termální koupaliště, která určitě stojí za to vyzkoušet. Tím naše průzkumná mise na Azorské ostrovy ovšem neskončila, musely jsme ještě sepsat závěrečnou zprávu pro hodnotitele programu Erasmus+ o proběhnutém Job shadowingu. Sepsaly jsme poznatky z univerzity, také přínos pro nás a pro naši instituci, výhledy do budoucna apod. A ještě jsme s kolegyní připravily prezentaci o našich zkušenostech a zážitcích v místní krásné přírodě a s místními příjemnými lidmi.

V letošním roce hodlám také vycestovat a oslovit tak vybrané knihovny a porozhlédnout se, jak dělají evropské projekty jinde. Prozatím mám pouze jednu odezvu z **Národní knihovny Estonska** v Talinu, která v současné době návštěvy podobného druhu nepřijímá, protože je v rekonstrukci a pracuje se v provizorních podmínkách. Pokud tedy ještě váháte, zda se v budoucnu přihlásit, za mě váhání s klidným srdcem ukončete a začnete hledat spřízněnou knihovnu!

Kamishibai – příběhy z kufříku

Ilona Salajková

knihovna@mikulov.cz

Kamishibai, tradiční japonské vyprávění příběhů prostřednictvím ilustrovaných karet vložených do dřevěného rámu, si v posledních letech získalo srdce mnoha knihovníků, pedagogů i dětí po celé České republice. Jsem moc ráda, že mohu být součástí této cesty. Jako lektorka a promotérka Kamishibai jsem měla příležitost proškolit, a hlavně nadchnout, již stovky knihovníků a učitelů a sledovat, jak si Kamishibai nachází své místo v knihovnách, školních třídách i na komunitních akcích.

Když příběh ožije

Pro mě je Kamishibai nejen metodou, ale i srdeční záležitostí. Téměř při každé edukační lekci pro děti vyprávím příběhy pomocí divadla Kamishibai. Moje kolegyně využívá tento způsob také v jazykových lekcích pro dospělé Ukrajince a v Klubu němčiny. Pro všechny posluchače vždy nastává zvláštní okamžik: tiché očekávání, když se rituálně otevírá dřevěné divadélko a s každým novým obrázkem jsou vtahováni do příběhu. Stává se, že děti jsou na konci zklamané, že už příběh končí. Často se ozývá: „Nezavírejte ty dvířka, my chceme ještě!“

Kamishibai se dá využít nejen k vyprávění klasických pohádek či autorských příběhů, ale také jako nástroj pro zážitkové učení. V programu *Chutné příběhy z celého světa* jsem pomocí Kamishibai divadla a příběhu o starém toustu odvyprávěla recept, podle kterého jsme pak společně vařili. Děti tak nejen naslouchaly, ale také propojovaly vyprávění s vlastním smyslovým zážitkem a praktickým využitím.

Kamishibai jako prostor pro tvořivost a učení

Jedním z letošních milníků pro mě bylo vydání mého autorského Kamishibai příběhu *Mazlíček pro Mínu*, který ilustroval rakouský výtvarník Klaus Pitter. Příběh vznikl na základě poptávky od učitelky prvního stupně základní školy, které hledaly citlivě zpracované téma věnované dětské touze po vlastním zvířátku a odpovědnosti, která s jeho péčí přichází.

Příběh je doplněn metodikou včetně návrhů na tvůrčí dílny, které podporují práci s emocemi, empatií a praktickým uvažováním. Právě tato kombinace vyprávění a tvoření otevírá dětem prostor pro vlastní přemýšlení a sdílení zkušeností.

Za nejhodnotnější část edukační práce s Kamishibai ale považuji tvorbu vlastních příběhů. Když děti samy vymýšlejí své postavy, zápletky a připravují vlastní ilustrace, dochází k přirozenému propojení předmětů, jako je český jazyk, výtvarná výchova, etická výchova nebo přírodověda či vlastivěda. Zároveň si násilně osvojují první prezentační dovednosti, mluví před publikem, naslouchají, spolupracují – a to jsou kompetence, které budou potřebovat po celý život.

Komunita kolem Kamishibai roste

To, co mě těší snad nejvíce, je rostoucí komunita lidí, kteří se Kamishibai věnují s vášní. Vyvrcholením našich společných snah byla dubnová mezinárodní **Konference Kamishibai 2025**, kterou uspořádalo **Nakladatelství Pasparta** za podpory **Fondu Česko-německé budoucnosti**. Tato událost přilákala odborníky, knihovníky, pedagogy, influencerky a ambasadorky Kamishibai z různých koutů České republiky, Slovenska a Německa. Pozvání přijali i spolupracovníci z nakladatelství Don Bosco z Mnichova. Sdíleli jsme nejen teoretické poznatky, ale hlavně praktické rady, zkušenosti z terénu a nápady, jak Kamishibai kreativně zapojit do vzdělávání i komunitní práce.

Atmosféra byla nesmírně inspirativní. Bylo vidět, že Kamishibai opravdu funguje jako praktický nástroj, který propojuje děti, učitele i rodiče napříč generacemi a kulturním zájemem. Překvapilo mě, kolik inovativních přístupů se objevuje: interaktivní příběhy, inkluzivní materiály, tematické série reagující na aktuální společenská témata a různé doplňkové materiály.

Kuřřík, který dává smysl

Jednou z velkých předností Kamishibai je jeho jednoduchost a dostupnost. Pořízení dřevěného divadélka a několika souborů příběhů představuje relativně nízkou investici. Kuřřík s příběhy je lehký, snadno přenosný a při jeho využívání nejsou potřeba žádné technické pomůcky, elektřina ani složité přípravy. Stačí otevřít divadélko a příběh může začít. Všichni posluchači mají díky velikosti ilustrovaných karet dobrý výhled, a proto je Kamishibai ideální pro skupinové čtení.

Kamishibai si získalo své nadšence i v malých obcích. Na Znojemsku, Břeclavsku a Kyjovsku knihovny s regionální funkcí začaly půjčovat nejen samotné divadélko, ale také soubory příběhů. Cílem je, aby v budoucnu měly knihovny zásobu souborů a mohli půjčovat Kamishibai podobně jako knihy školám i veřejnosti. Víím, že nás čeká ještě dlouhá cesta, ale věřím, že pořádáním workshopů, vzdělávacích a ukázkových lekcí a rozvíjením spolupráce mezi knihovnami, školami a nakladatelstvími se nám to podaří.

Kamishibai jako cesta

Kamishibai není jen metoda, ale cesta. Učí nás naslouchat, zpomalit, otevřít se příběhům a být jimi vtaženi a propojeni. Ať už jste knihovník, učitel, rodič nebo prostě jen milovník příběhů, Kamishibai vám nabídne něco neuchopitelně výjimečného. Pokud vás svět Kamishibai láká, neváhejte se zapojit. Kuřřík s příběhy čeká, až ho otevřete.

Ilona Salajková při představení Kamishibai, foto: archiv MěK Mikulov

Knihovna Milana Kundery – dva roky od slavnostního otevření

Jindra Pavelková, Markéta Zajícová, Marie Chybová

Jindra.Pavelkova@mzk.cz, Marketa.Zajicova@mzk.cz, Marie.Chybova@mzk.cz

V sobotu 1. dubna 2023, tedy v den 94. narozenin Milana Kundery, byla slavnostně otevřena Knihovna Milana Kundery. Letos v dubnu oslavila dva roky svého provozu, proto se v následujícím shrnujícím textu ohlédneme za její činnost.

Již na začátku byla vyslovena idea, že se nemá jednat o statickou expozici, ale o živou kulturní a vzdělávací instituci. Ačkoliv došlo v první řadě ke zpracovávání rozsáhlého knihovního a archivního fondu, již na podzim roku 2023 započal i kulturní program přednáškou významného rakouského spisovatele **Roberta Menasseho**. V roce 2024 se pak podařilo uspořádat přednášku právníka a v současnosti také ústavního soudce **Jiřího Příbáře**. Následovala beseda se slovenským filmovým režisérem, žákem Milana Kundery, **Peterem Hledíkem**, který publiku přiblížil Kunderu v roli pedagoga. Vedle těchto akcí proběhla představení dvou nově vydaných knih – knihy francouzské novinářky a spisovatelky Florence Noiville *Milan Kundera: psát, jak směšný nápad* a české vydání Kunderova románu *Totožnost*.

Rok 2025 je na kulturní program ještě bohatší. V rámci přednáškového cyklu přijali pozvání slovenský spisovatel a překladatel **Aleš Šteger**, martinický spisovatel **Patrick Chamoiseau** a anglický spisovatel **Adam Thirlwell**. Aleš Šteger 18. února přednášel o Střední Evropě a v doprovodu akordeonisty Jure Toriho recitoval i vlastní poezii. V dubnu hovořil Patrick Chamoiseau o svém přátelství s Milanem Kunderou, jeho pobytech na Martiniku, o fenoménu kreolského vyprávěče i vlastním konceptu vyprávění příběhů. Adam Thirlwell pohovoří o svém blízkém kontaktu s Milanem Kunderou 17. září.

Novinkou pro rok 2025 je **cyklus Jak čtou Kunderu ve světě** využívající fond autorských výtisků děl Milana Kundery, kterými Knihovna Milana Kundery disponuje. Kunderovo dílo bylo

přeloženo do 58 jazyků a v Brně jsou k dispozici knihy v 51 z nich. Cyklus se dvakrát do roka zaměří na konkrétní jazykový či geografický region a představí jeho dílo zde vydávané včetně širšího kontextu tamní literární produkce, a to jak domácí, tak překladové. Jaro bylo dedikováno **Islandu**. Celý cyklus začal 5. března a nesl se v duchu velmi výjimečného napojení Milana Kundery na tento malý, leč z jeho pohledu významný stát, diskuzí s překladatelem Kunderova díla do islandštiny – **Friðrikem Rafnssonem** – a Kunderovým dvorním islandským vydavatelem (nakladatelství Uglu) v zastoupení editora **Jakoba F. Ásgeirssona**. V centru diskuze byl samozřejmě Milan Kundera a jeho obdiv k literatuře a kultuře Islandu, český smysl pro humor, okolnosti vydávání jeho knih na Islandu dokreslené o vzhled do soudobé politické situace. Nechyběly ani fotografie doprovázené osobními vzpomínkami obou diskutujících na manžele Kunderovy.

V úterý 8. dubna navázala na tuto notu přednáška bývalého ředitele Národní galerie v Rejkjavíku **Halldóra Björna Runólfssona**, který rozebral vztah Milana Kundery k islandskému modernímu umění, přičemž se zaměřil především na Kunderovu fascinaci dílem Kristjána Davíðssona. Hojnou účast zaznamenala i doplňková cestopisná přednáška Okolo Islandu konaná 18. března.

Nově spuštěná kulturně-edukační aktivita Čtenářský klub, která si klade za cíl kriticky diskutovat nad vybraným Kunderovým románem, oslovila na jaře mnoho zájemců. Účastníci zde sdílí svou čtenářskou zkušenost a formulují

otázky, které jim díky textům vyvstávají. Vždy jednu středu v měsíci momentálně rozebírají Kunderův románový debut Žert. Každé setkání je věnováno vybranému aspektu či konkrétnímu tématu, např. charakteristice postav, tématu vážnosti a nevážnosti, kompozičnímu umění nebo srovnání románu a filmové adaptace. Probíhá v komorním počtu 15 osob přímo v Knihovně Milana Kundery. Z důvodu enormního zájmu byla skupina scházející se v 17 hodin doplněna druhou startující v 15 hodin. Poptávka po tomto formátu ze strany účastníků tím byla alespoň zčásti uspokojena. Klub vede zkušený lektor z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy **Filip Komberec**, který je rovněž autorem **edukačních programů pro střední školy**. Knihovna Milana Kundery je nabíží od dubna loňského roku, přičemž od podzimu se stávají vítaným doplněním a prohloubením výuky literatury nejen pro brněnské, ale i jihomoravské střední odborné školy a gymnázia.

Vedle všech těchto zmíněných aktivit nesmíme zapomenout na turistický program. Již v dubnu 2024 byla spuštěna **aplikace**, která skrze QR kódy přehledně prezentuje informace o díle Milana Kundery (aktuálně k dispozici v české, anglické, francouzské a německé verzi). V letošním roce dojde k rozšíření turistického programu o rozmanité formy zastavení zaměřených na

dílo brněnského rodáka. Návštěvníci se mohou těšit na archivní a knihovní **fond dostupný v digitální podobě** (knihy výstřižků recenzí a článků, získaná ocenění, sbírku fotografií a autorských kreseb, dílo s korekcemi překladů a v neposlední řadě svazky z osobní knihovny s četnými čtenářskými poznámkami), **kalendárium**, představující nejvýznamnější milníky Kunderova života spojené s jeho vývojem coby autora a také **mapu** zachycující vydávání Kunderových děl po celém světě. V neposlední řadě je v přípravě i **papírová mapa** – průvodce po místech Brna spjatých jak s životem Milana Kundery, tak s lokalitami a osobnostmi, které formovaly kulturní podhoubí společnosti.

První dva roky fungování Knihovny Milana Kundery naznačují, že se původní vize proměnit ji v živý prostor naplňuje co do šíře, tak i hloubky. Programová nabídka oslovuje jak odbornou veřejnost, tak čtenáře, studenty a návštěvníky z Česka i zahraničí. Knihovna se etabluje jako jedinečné místo setkávání nejen nad dílem Milana Kundery, ale i nad otázkami směřování a role literatury, společnosti a myšlení obecně. Do dalších let si klade za cíl pokračovat v této dynamice, upevnit svou pozici, rozšířit publikum a dále prohlubovat své působení i na mezinárodní úrovni.

Představení Kunderova románu *Totožnost*, foto: Pavel Němec

Zápisky z rozhovoru s Patrickem Chamoiseauem

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

Je *Solibo Ohromný* Patricka Chamoiseaua román nebo je to jenom naschvál? Nebo se díky tomu naschválou prodlužuje vývojová linie románu? Onoho románu, který se stává nástrojem fantazie a který spoléhá na kreativitu toho, kdo píše, i toho, kdo čte?

Mrtvola *Soliba Ohromného* zaskočí svojí vahou policejního vyšetřovatele i natvrdlé a brutální policajty z martinického města Fort-de-France. Jsme uprostřed karnevalové noci, v níž se ve fantastickém reji mohou překračovat pravidla i zákony. Ale fyzikální by měly zůstat v platnosti. Proč tedy *Solibova* mrtvola nejde zvednout, a je třeba kvůli ní povolat jeřáb? A proč se pak náhle stává tak lehkou, že policejní šéf může se *Solibovým* tělem žonglovat mezi prostředníčkem, ukazováčkem a palcem? A je to vše jen rozpustilá groteska? Bláznivina, co se rozsévá nazdařbůh? Tak proč tu potom neustále přibývá mrtvol, obětí brutálního policejního násilí. A kdo je vlastně *Solibo Ohromný*?

Ta kniha vzbudila zájem Věry Kunderové, a když si ji přečetla, přiměla k tomu i svého manžela. A Kundera nad Chamoiseauovým vypravěčstvím zpozorněl. Autorovi zavola a dal tak vzniknout dlouholetému přátelství. Když Patrick Chamoiseau získal za svůj třetí román *Texaco* v roce 1992 nejprestižnější francouzskou literární cenu Prix Goncourt, připravil mu u sebe doma večírek, na který pozval literární

smetánku Paříže (takže, jak dodává Patrick Chamoiseau; a směje se přitom, všichni říkali, že cenu získal jen zásluhou Milana Kundery). V roce 1991 také Kundera podnítil české vydání *Soliba Ohromného* v nakladatelství Atlantis, které doprovodil rozsáhlým doslovem. Pro toto vydání pak sám vybral ilustrace v podobě obrazů jiného svého martinického přítele Ernesta Breuleura.

A teď sedí Patrick Chamoiseau naproti mně a vysvětluje mi, co je to *organické vyprávění* – označení, které se rozhodl používat, když mluví o svém psaní. Říká mi, proč bychom se měli vzdát příběhu jako osnovného prvku vyprávění a proč je třeba osvobodit vyprávění od příběhu. Pomalu odpíjí ze své kávy a s pevně upřeným pohledem mi vysvětluje, že to, co nás

učí vyprávění, je schopnost vytvářet individuální systémy hodnot, individuální etiku – jsme součástí globální zkušenosti, říká, ale budujeme své individuální identity. Identity, které vždy musí být vztahové.

„Už nejsme odkázáni na jediné teritorium, stáváme se občany světa. Jazyk není pro literaturu určující, určující jsou podobné struktury imaginace. Jakou máme zkušenost, jak vytváříme sebe sama, jaké máme principy, jak pracujeme s materiálem tohoto světa. Když čteme jednotlivé autory, tak je nepřirazuje k jedné národní literatuře, ale ke zkušenosti, ke které patří. A jen v tomto kontextu jim můžeme rozumět.“ Chamoiseauovo vztahové

pojetí literatury je ostře internacionální. Ale ve skutečnosti jediné možné. Literatura neexistuje bez vztahů a ty nejsou omezeny hranicemi. Vypráví mi o martinické literatuře a její zkušenosti se surrealismem André Bretona, který se mihl Martinikem a zanechal za sebou okouzlené následovníky, kteří jeho výzvu surrealismem přijali, a díky tomu vstoupili do světového literárního kontextu. Přidávám podobnou bretonovskou příhodu z třicátých let minulého století. Jejím aktérem v tomto případě není Aimé Césaire, ale Vítězslav Nezval – a české avantgardní umění se díky tomuto setkání stává součástí světového surrealistického hnutí a nezřídka formuje jeho směr. A celá česká modernistická literatura, co by byla bez překladů Georga Trakla, Jamese Joyce, Guillaumea Appolinaire? Nakonec i Kundera, když uvažuje o románovém dědictví, k němuž se hlásí, si vybírá Cervantese, Rabelaise, Sterne, Brocha, Musíla, Kafku, Gombrowicze... Vnímat literaturu jen prizmatem národní literatury, prizmatem národního jazyka je jen jinou formou nacionalismu, a výsledkem nemůže být nic jiného než určená malosti.

Patrick Chamoiseau se směje snad za každou druhou větou. Jeho pohled je laskavý, stejně jako i jeho smích. Jako by jím vyzýval k hravosti a vytvářel otevřený prostor pro rozpravu. Od hravosti je však vždy jen na skok ke zváznění. Smích věci nezlehčuje, ale otevírá: „Vyprávění je moc, má sílu zjednodušovat realitu a může lidi přesvědčit o čemkoliv. Vypravěč by měl vědět, jakou na sebe bere odpovědnost. Dnes Západ vypráví příběhy, kterými si podmanil vyprávění o světě. My nyní žijeme v tomto Západním příběhu, protože jsme ho přijali. Ale je důležité si uvědomit rozmanitost možností, které máme. Ano, vyprávění nám příběhem nabízí realitu, která je obyvatelná, ale ve skutečnosti je každý příběh redukcí světa. Dobrý úkol literatury je vrátit se k vyprávění. Opustit bezpečnou doménu příběhů.“ Vyprávím mu o aktuálním návratu realistických vyprávění, které slouží příběhu, jenž je jen tisíci variací téhož, a on souhlasně potvrzuje podobnou

zkušenost z frankofonní literatury. Mluvíme o mediální realitě plně uvěřitelných a manipulativních příběhů, mluvíme o populistických příbězích, které nás vracejí do ghett, které paradoxně považujeme za bezpečné prostory. A já se ptám: Jsou kořeny nacionalismu dány už v podobě současné výuky literatury? Učitelé, kteří staví před svými žáky jazykově omezený literární kontext, a tím omezují jejich schopnost vnímat skutečnost jako vztahovou, vidět věci v kontextu nebo v pluralitě kontextů. Přemyslím, zda je vůbec možné změnit přístup učitelů k výuce literatury. Kreslím si, jak by to bylo náročné. Ale říkám si, že jediné tak by se snad upevnil význam literatury pro rozvoj myšlení i pro hledání identity – která má vždy spíše co do činění s existencí než s národem. Mezi omezeným biflováním národně určené posloupnosti děl a literární výchovou jako tvořivým psaním, by se tak objevila jedinečná forma vzdělávání, která by ukázala literaturu jako nástroj pro rozvoj abstraktního myšlení založeného na pluralitě kontextů a hledání vztahových rámců. Na respektu k cizímu. A vlastně bylo by pak možné vůbec nějaké cizí definovat?

„Pro mě je důležité, aby vyprávění nezjednodušovalo. Rozmanitost nás děsí, utíkáme do příběhu, i do velkých ideologických příběhů, jsme kořisti populistů, kteří nám nabízejí jednoduché příběhy. Protože máme strach z rozmanitosti, která je ale vztahová. A rozmanitost musí být vztahová, jinak postrádá smysl a stává se destruktivní“, pokračuje Patrick Chamoiseau a dodává: „Musíme se naučit vytvářet ekosystémy, ve kterých se každý bude mít možnost cítit dobře.“

Ale není rezignace na příběh vyvedením románu do domény lyriky? Neaktivuje se tím emocionální, ostře subjektivní postoj ke světu, který by byl odvrácením se od vztahovosti? Chamoiseau ale nechce vnímat tyto pojmy v jejich tradičních bipolaritách. „Jsou věci, které jsou prozaické: pití, jídlo, spaní. Ale pak jsou věci jako láska, přátelé, sny. A tady přicházejí šamani. Být básníkem je stavem mysli. Schopnost užívat si okamžik. Jsou to věci, které kultivují

lidskou vnímavost, imaginaci... čím déle žijeme jako básníci, tím větší je naše schopnost vnímat. Je důležitější žít jako básník než psát básně. Ale jen ti, kteří žijí jako básníci, mohou napsat básně. Báseň je jen zachycením světa, není jeho slovem. Věřím, že máme tu schopnost žít jako básníci. A jen pak můžeme být kreativní. Proti básníku tradičně stojí vypravěči, ti, kteří přicházejí s příběhy. Ale můžete být vypravěčem, aniž byste trvali na příběhu. Mezi vypravěčem a básníkem pak není rozpor. Pokud chci být básníkem, musím se vzdát příběhů, ale nemusím se vzdát vyprávění."

Na chvíli se odmlčí a upije kávu. Vypráví mi, proč je na Martiniku tak populární rum. Otrokáři totiž zjistili, že když v určitou chvíli dají otrokovi rum, zvýší tím jeho výkonnost. Směje se a já potvrzuji, že jsem si všiml, že rum je v jeho knihách často další klíčovou postavou, která sice nemluví, ale má schopnost rozmluvit ostatní. Vzpomínám na normalizační Tuzemák, který se stal základní lihovinou v socialistických fabrikách, a přemýšlím, zda to má nějakou souvislost.

Ptám se ho, co je pro něj proces psaní. „Když vyprávím, nekladu si žádná omezení. Vyprávění je pro mě tvořivý akt, protože mi umožňuje koncentrovat se na vnímání. V okamžiku vnímání se mobilizuje celý náš svět, všechny naše emoce, celé tělo. To je poeticky stav. V něm se věci, které do té doby byly neviditelné, stávají viditelnými. V narativním organizmu jsem naprosto volný. Nejsem svázán předchozím, ale můžu dělat, co chci. Mísit poezii, zvuk, příběh.

Když se konfrontujeme s tím, co je nepředstavitelné, otevíráme nové možnosti."

Znovu si přehrávám vyprávění Soliba Ohromného, které je poslední částí románu, a rozeznávám v něm Patricka Chamoiseau. Otázka, kdo je Solibo Ohromný, se mi spojuje s otázkou, kdo je Patrick Chamoiseau. Kdo je tento kreolský vypravěč, který svými texty prodlužuje dějiny románu? Toho románu, který vyrostl z evropských kořenů a který tak úspěšně přežívá svoji mnohokrát ohlašovanou smrt, protože nezná hranice a obnovuje se v tomto globálním světě jejich popíráním.

Je čas jít, za chvíli se Patrick Chamoiseau, jako host Knihovny Milana Kundery, potká se svými čtenáři. Zvedám ruku a volám číšníka. Patrick Chamoiseau odsouvá stranou prázdný šálek, krátce se nahlas zasměje a se stále stejným laskavým pohledem dodá: „Nejdůležitější je pro člověka kreativita. Člověk, který nemá kreativitu, se podobá zvířeti. Novinář, vědec, učitel, knihovník musí žít v tomto stavu, tedy vnímat svět poeticky. Tvorba je projevem lásky, protože bez lásky žít nelze."

Knihovna Milana Kundery je součástí Moravské zemské knihovny. Pravidelně pořádá setkání s výraznými světovými intelektuály a rozvíjí debaty o literatuře, umění, kultuře a společnosti. 29. května 2025 byl jejím hostem martinický spisovatel Patrick Chamoiseau, nositel řady ocenění mj. nejvýznamnější francouzské literární ceny Prix Goncourt či Řádu umění a literatury (Ordre des Arts et des Lettres).

Bude vás zajímat, že...

... vyšel Zpravodaj Společnosti Jiřího Mahena Milíř č. 26/2024, nově již pouze v elektronické podobě. Mahenovskou procházku Brnem připomíná Hana Kraflová, Jiří Poláček píše o Mahenovi rybaři ichtyologovi, zveřejněny jsou málo přístupné články z meziválečného období (Nezvalovy Glosy o Jiřím Mahenovi a Koutkův Mistr Mahen padesátníkem). Z pera Jiřího Poláčka nechybí připomínka Knihy o českém charakteru, Knížky o čtení praktickém a Hercegoviny, od jejichž vydání letos uplynulo 100 let. Milíř rozvíjející Mahenův odkaz s titulní kresbou Jiřího Mahena od Jaroslava Krále je dostupný na <https://duha.mzk.cz/>.

90 let zákonného nařízení o povinném výtisku pro Moravskou zemskou knihovnu

Jaromír Kubíček

kubicek.jaromir@gmail.com

Největší sbírky knih i periodik v každém státě mají knihovny s právem povinného výtisku. Nejstarší povinnost odvádět knihovnám povinný výtisk je známá pro belgickou Královskou knihovnu, která jej nabyla již v roce 1594, běžně se však pro evropské země prosazovala až zákony od počátku 20. století. Cílem knihoven s právem povinného výtisku je zajistit dokumenty pro konzervační a studijní potřeby a z hlediska ochrany národního kulturní bohatství zajistit je i pro budoucnost. Od května roku 1935 nabyla Moravská zemská knihovna toto právo, v současné době má nárok na jeden povinný výtisk knih i periodik z celého státu a snaží se doplňovat ještě nejméně druhý výtisk publikací vydaných v Jihomoravském kraji.

Odvádění povinných výtisků pro knihovny předcházelo předkládání knih i periodik k cenзуře, která byla od vynálezu knihtisku v rukou katolické církve. V době osvětenství ponechal Josef I. v kompetenci biskupských konsistoří jen dohled nad náboženskou literaturou, roku 1754 byly zřízeny zemské cenzurní komise a od počátku 19. století převzal jejich agendu policejní aparát. Mimo knihovnám proto tiskové zákony zajišťovaly odvádění povinných výtisků také správním úřadům.

V rámci Rakousko-Uherska bylo dekretem dvorské komory z roku 1802 nařízeno vydavateli odvádět jeden povinný výtisk novin a časopisů a od roku 1805 i knih pro dvorskou knihovnu (dnes Österreichische Nationalbibliothek) ve Vídni, a to platilo až do roku 1918, kam byly spisy zasílány prostřednictvím zemských knižních revizních úřadů. Dekretem dvorské komory ze dne 2. dubna 1807 získaly jednotlivé země Rakousko-Uherska právo na povinný výtisk pro jednu univerzitní nebo lyceální knihovnu. V českých zemích se vztahovalo toto právo z Čech pro Veřejnou a univerzitní knihovnu v Praze, z Moravy pro Univerzitní knihovnu v Olomouci a z rakouského Slezska pro knihovnu gymnázia v Opavě. V českých

zemích byla založena druhá univerzita na úrovni lycea v Olomouci zásluhou biskupa Viléma Prusinovského v roce 1566, v Brně počátky zemské knihovny souvisejí se zřízením zemského Františkova muzea v roce 1817 a po Praze byla druhá česká univerzita v Brně založena v roce 1919. Rovněž zákon o tisku ze dne 17. prosince 1862, č. 6 ř. z. z roku 1863 stanovil tiskaři v § 18 odvádět po jednom výtisku všech tiskovin ministerstvu vnitra a jedné univerzitní nebo zemské knihovně, čímž byla uvedeným knihovnám potvrzena praxe daná nařízením z roku 1807.

Povinný výtisk pro MZK

Po vzniku Československé republiky přinesla úpravu povinných výtisků až vládní nařízení ze dne 28. května 1935, č. 118 a 119 Sb., která optimálně řešila potřebu knihoven. Poprvé bylo stanoveno pro tiskaře odvádět zdarma jeden výtisk neperiodických tiskovin z celého státu pro konzervační oddělení Veřejné a univerzitní knihovny v Praze, jež se při této příležitosti změnila názvem na Národní a univerzitní knihovnu (dále NKP) s tím, že tyto výtisky mohou být půjčovány výjimečně, a to jen v tomu určené studovně. Každá tiskárna ve státě, jichž bylo na 1 300, byla

také povinná zaslat ministerstvu vnitra a NKP výkaz všech neperiodických tiskovin vytištěných v minulém měsíci, které sloužily jak ke kontrole, tak k dohledání bibliografických údajů. Po jednom studijním výtisku se odváděly tiskoviny vydané v Čechách rovněž NKP, tisky vydané v zemi Moravskoslezské Zemské a univerzitní knihovně v Brně s tím, že na požádání měly dostat za polovinu krámské ceny výtisk z druhých zemí ve státě. Podobně se řešila situace na Slovensku. Byl také stanoven maximální počet odváděných povinných výtisků, který kromě konzervačního výtisku pro NKP byl daný počtem čtyř (u časopisů pěti) výtisků pro úřady a knihovny. Na vyžádání se odváděl povinný výtisk rovněž knihovně Národního shromáždění v Praze a za polovinu krámské

ceny přiznalo prováděcí nařízení právo na povinný výtisk na vyžádání knihovně Národního muzea v Praze a Studijní knihovně v Olomouci. Polovina krámské ceny byla shodná s částkou, kterou nakladatel dostal od knihkupce po odečtení jeho provize, takže tiskař neměl být škodný. Povinnost odvádět tiskoviny se vztahovala na tiskaře, proto v katalogizačních záznamech knihoven v poli určeném pro nakladatele najdeme často místo něj tiskařskou firmu.

Povinný výtisk se vztahoval na tiskoviny vytištěné nebo vydané v našem státě a také vydané v cizině, pokud měl nakladatel v našem státě bydliště, přičemž vládní nařízení stanovilo lhůty k odevzdání povinného výtisku, postihy v případě neplnění a vyjmenovalo typy tiskovin, které nepodléhaly této povinnosti.

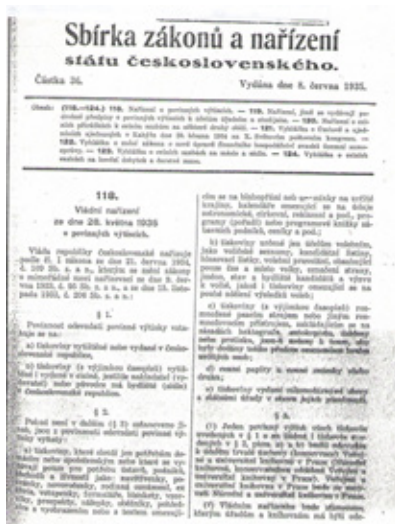
Po osvobození připravilo ministerstvo informací Zákon ze dne 29. ledna 1947, č. 20 Sb.,

o povinných výtiscích. Ten ve vztahu ke knihovnám nejen potvrdil povinnost danou vládními nařízeními z roku 1935, ale navíc stanovil odvádět jeden povinný výtisk Univerzitní knihovně v Olomouci a po dvou výtiscích všech knih pro mládež Sukově knihovně při Výzkumném ústavu J. A. Komenského v Praze. Doplnující vládní nařízení ze dne 25. března 1947, č. 43 Sb. určilo další knihovny nebo vysoké školy, jimž vzniklo právo na povinné výtisky. Z českých zemí se to týkalo Studijní knihovny v Liberci a v Praze Národního muzea, Vysoké školy politické a sociální a Ústřední vojenské knihovny. Vyjmenovány byly také knihovny s právem povinného výtisku na vyžádání nebo za polovinu krámské ceny.

Politické změny dané únorem 1948 přinesly zestátnění tiskáren i nakladatelství a odvádění povinných výtisků bylo řešeno vyhláškou ministerstva informací a osvěty č. 62 ze dne 7. ledna 1950 Úředního listu, dále vyhláškou č. 45/1963 Sb. a 140/1964 Sb. Tyto legislativní normy určovaly, že jednotlivá státní nakladatelství by měla odvádět až 80 výtisků k účelům úředním nebo studijním a 28 výtisků jednotlivým knihovnám včetně slovenských.

Platná nařízení

Změnou politického systému po listopadu 1989 přijala Česká národní rada zákon č. 106/1991 Sb. o neperiodických publikacích, jenž zrušil výtisky odváděné k úředním činnostem a vyjmenoval 23 knihoven, z toho osm slovenských, jako příjemců povinného výtisku, přitom tři výtisky nabyly Národní knihovna v Praze (třetí výtisk

Vládní nařízení ze dne 28. 5. 1935

pro agendu ISBN). Po rozpadu Československa nastalo složité období projednávání nové právní normy, než byl v parlamentu přijat zákon ze dne 8. února 1995 č. 37 Sb., o neperiodických publikacích. Podle něho je vydavatel povinen odevzdat dva výtisky Národní knihovně ČR, po jednom výtisku Moravské zemské knihovně v Brně a Státní vědecké knihovně v Olomouci a jeden tzv. regionální povinný výtisk místně příslušné státní vědecké knihovně, jak je určila vyhláška Ministerstva kultury č. 252/1995 Sb.

Pro periodika, tedy noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané nejméně dvakrát ročně, platila vyhláška ministerstva školství a kultury č. 140/1964 o povinných výtiscích, podle níž

byly navíc zasílány okresním knihovnám okresní noviny a závodní časopisy, vydávané v příslušném okrese. Pro periodika přinesl změnu až zákon č. 46 ze dne 22. února 2000 o povinnostech při vydávání periodického tisku, který v § 9 stanovil nakladatelům odvádět dva povinné výtisky NKP a po jednom výtisku Moravské zemské knihovně, Knihovně Národního muzea a parlamentní knihovně a regionálně příslušné státní vědecké knihovně periodika z daného kraje. Tento zákon ještě doplnil pozměňovací zákon č. 302/2000, jenž přiznal úplný povinný výtisk periodik každé státní vědecké knihovně a také Státní technické knihovně v Praze, která vede mezinárodní agendu ISSN.

Cyklus Oči Brna a výstava Oženil jsem se s češtinou

Věra Böhmová

Vera.Bohmova@mzk.cz

Oči Brna: Josef Černocký

Nejnovější výstava z cyklu Moravské zemské knihovny Oči Brna se věnuje významnému českému varhaníkovi, organologu a pedagogovi Josefu Černockému (1915–1970), jenž náležel k proslulým reprezentantům varhanního umění doma i v evropském kontextu. Kromě toho byl vyhledávaným pedagogem. Na brněnské konzervatoři a JAMU vchoval řadu vynikajících varhaníků a jako organolog se podílel na projektech nových varhan, jejich údržbě, případně rekonstrukci v Brně a dalších moravských lokalitách. Výstava, jejímiž autory jsou muzikologové doc. PhDr. Pavel Sýkora, Ph.D., a Mgr. Vlastimil Tichý, přináší unikátní dosud nepublikované materiály z archivu Drahomíry Horákové Černocké, dcery Josefa Černockého. Mezi nimi se nachází též Černockého dosud nevydaný spis o varhanách s originálními obrazy přílohami. Ve středu 11. června se

Josef Černocký

v konferenčním sále MZK uskutečnila vernisáž k výstavě. Autoři výstavy zde představili také

připravovanou monografií Josef Černocký – virtuos královského nástroje. Na svého otce vzpomenula jeho dcera Drahomíra Horáková Černocká. Interpretační umění Černockého i jeho manželky Drahomíry, koncertní pěvkyně, zazní ze zvukových záznamů. Výstavu si návštěvníci mohou prohlédnout ve foyer v přízemí knihovny až do 29. srpna 2025.

Oženil jsem se s češtinou. Reiner a Elisabeth Kunzeovi

V pondělí 12. května 2025 byla slavnostně zahájena výstava *Oženil jsem se s češtinou. Reiner a Elisabeth Kunzeovi*. Ta připomíná básníka a překladatele Reinera Kunzeho – jeho tvorbu v česko-německých souvislostech i zásadní roli, kterou v jeho životě a díle zaujímala manželka Elisabeth, původem z Československa. Reiner Kunze patří k nejvýznamnějším současným německojazyčným básníkům. Jeho básně a prozaické texty byly přeloženy do více než 30 jazyků. Sám přeložil řadu básní do němčiny. Kunzeho tvorba často odkazuje na dobový historický kontext. Ve své snaze vzdorovat

totalitním režimům a postavit se diktatuře lidiskosti si však zachovává nadčasovost.

Zvláště blízké básnické přátelství ho pojilo s českými autory Milanem Kunderou, Janem Skácelem a Ludvíkem Kunderou. Těmto literátům a jejich spolupráci s Reinerem Kunzem je věnována samostatná část výstavy. Návštěvníkům jsou zde mimo jiné zpřístupněny dosud nezveřejněné dopisy Milana Kundery adresované Reineru Kunzemu z archivu Nadace Reinera a Elisabeth Kunzeových či dokumenty Reinera Kunzeho z pozůstalosti Ludvíka Kundery, nacházející se v Památkové ústavu na Moravě.

Vernisáže se zúčastnili autoři výstavy z Univerzity v německém Pasově a z Nadace Reinera a Elisabeth Kunzeových. Promluvila kurátorka Dr. Linda von Keyserlingk-Rehbein a předsedkyně nadace paní Renate Braunová. Hudebně-poetickou kompozici z básní Reinera Kunzeho si přímo pro tento večer připravil soubor Divadla hudby a poezie Agadir. Zvláště vzácným hostem pak byl sám autor. Výstavu si můžete v Galerii MZK prohlédnout do 25. července 2025.

Soňa Piškulová: čtyři dekády v knihovně a stále s nadšením

Jitka Burešová
zastupce@knihovnabreclav.cz

Městská knihovna Břeclav se může pyšnit pracovníci, kterou by jí právem záviděla kdejaká jiná knihovna. Působí zde totiž Soňa Piškulová, vedoucí poboček v Poštorné, Charvátské Nové Vsi a Staré Břeclavi. Její profesní cesta je ukázkou oddanosti, pracovitosti i schopnosti neustále se učit, růst a inspirovat ostatní.

Narodila se 21. října 1965 v Hustopečích a po absolvování Střední knihovnické školy v Brně v roce 1985 nastoupila do Městské knihovny Břeclav, kde působí dodnes. Během své téměř 40leté kariéry se nikdy neomezovala jen na klasické knihovnické činnosti. Stále je aktivní

v oblasti sebevzdělávání, sleduje nové trendy a inovace v oboru. Pravidelně se účastní odborných seminářů, školení a kurzů, věnuje se samostudiu a především svou energii proměňuje ve smysluplné služby pro veřejnost, zejména dětské čtenáře.

Její přístup ovlivňuje nejen tým kolegů a kolegů, s nimiž spolupracuje, ale díky sdílení dobré praxe také celé regionální knihovnické prostředí. Oblíbená je nejen mezi dospělými čtenáři, ale zejména mezi dětmi, pro které pravidelně připravuje tematické programy, kreativní setkávání a besedy. Její schopnost propojit tradiční knihovnictví s moderními technologiemi ji činí nepostradatelnou součástí knihovnického prostředí v Břeclavi i širokém okolí. Pod vedením Soni Piškulové se pobočka Městské knihovny Břeclav – Poštorná stala vyhledávaným centrem kultury, vzdělávání a komunitního života. V listopadu 2024 byla pobočka oceněna jako Komunitní knihovna Jihomoravského kraje, v kategorii 3 001 až 5 000 obyvatel, a v březnu 2025 obdržela sama Soňa Piškulová ocenění Regionální organizace SKIP Velká Morava titul Velkomoravský knihovník. Obě ocenění dokazují, že její kreativní přístup má hluboký a pozitivní význam.

V jejích programech, které baví a rozvíjejí, hraje zásadní roli práce s dětmi, a to jak po stránce čtenářské, tak kreativní. Projekt **Čteme s Medvídkem Pú**, který vznikl během pandemie koronaviru, pomáhá druhákům rozvíjet porozumění textu, představivost i tvořivost. Navazující aktivity jako **Mach a Šebestová** pro třetáky nebo **Harry Potter** pro čtvrtý a pátý ročník kombinují tradiční čtenářství, moderní technologie i mezipředmětové vzdělávání. Vše vzniká ve spolupráci se školami a reflektuje jejich učební plány. Nedílnou součástí programové nabídky je právě její práce s moderními technologiemi, kdy knihovna využívá **Ozoboty, Blue-boty, 3D tisk, virtuální realitu** i další

interaktivní pomůcky. Jejich zapojení ovšem není náhodné, ale cíleně vkládané do vzdělávacích programů.

Oblíbené jsou její besedy, tematické dny, tvořivé dílny, únikové hry, stezky, bojovky či šifrovačky, které sama připravuje. Tyto aktivity nejen podporují vztah ke knihám a čtenářství, ale také v dětech budují komunikační a týmové dovednosti, přinášejí radost a inspirují. Její pobočky aktivně spolupracují s místními organizacemi a spolky, především s mateřskými a základními školami, speciálními školami, kluby, spolky i denním stacionářem. Pravidelně se zapojují do místních akcí v Břeclavi, jako je Den Země, Den židovské kultury, Festival volnočasových aktivit či Den sociálních služeb. Zároveň se podílí na celostátních projektech jako Bookstart – S knížkou do života, Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka či Noc s Andersenem.

Knihovnice se také aktivně věnuje práci s divadlem Kamishibai, včetně vlastní tvorby příběhů i ilustrací. Besedy s divadelním představením pod jejím vedením získávají úplně jiný rozměr. Neméně důležitá je role lektorky, kterou Soňa Piškulová dlouhodobě zastává. Sama vytváří pracovní listy, výukové sady a vede workshopy sdílející metodické postupy, a tím přispívá k rozvoji knihovnické profese v celém okrese.

Soňa Piškulová je knihovnice v tom nejlepší slova smyslu. Profesionálka, která spojuje odbornost s lidským přístupem, tradici s inovací a rutinu s tvořivostí. Její příklad ukazuje, že i menší knihovny mohou být hybnou silou kulturního a komunitního dění v daném místě. Městská knihovna Břeclav je na ni právem hrdá.

Veřejné knihovny v Olomouckém kraji

Libuše Foberová

libuse.foberova@fpf.slu.cz

KUČERA, Martin, ed. *Veřejné knihovny v Olomouckém kraji. První vydání. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2024. 139 stran. ISBN 978-80-7621-076-9.*

Měla jsem to štěstí, že jsem se dne 3. února 2025 zúčastnila slavnostního křtu publikace *Veřejné knihovny v Olomouckém kraji*, kterou vydala Vědecká knihovna v Olomouci v roce 2024. Fotografie včetně obálky pro VKOL nafotil Jindřich Štreit ze Slezské univerzity v Opavě. Součástí křtu byla vernisáž výstavy zmíněných fotografií, i těch nezařazených. Akce se konala v Červeném kostele a velmi se vydařila. Světově známý a uznávaný fotograf Jindřich Štreit přilákal jako vždy náležitou pozornost.

Kniha je zejména o fotografiích Jindřicha Štreita, které nafotil v knihovnách po celém Olomouckém kraji. Do této náročné práce zapojil studenty z Univerzity Palackého. S nápadem pojmout knihu netradičně a postavit ji na osobnostech knihovníků, přišla paní ředitelka Iveta Ťulpíková. Nápad vyšel a zcela jedinečná publikace oslovila nejen knihovnicovou veřejnost. Vedení i zaměstnanci jednotlivých knihoven, které fotograf Jindřich Štreit se studenty navštívil, byli velmi vstřícní a ochotní, pro pana fotografa to bylo nové cenné poznání příběhů malých i větších knihoven, které vytvářejí tolik potřebné kulturní zázemí v městech a obcích.

Velmi podnětný je úvod Jindřicha Štreita, cituji z knihy: „*Fotografování v knihovně studentům otevřelo nový pohled na knihovny jako takové – na jejich význam i na práci, která se za nimi skrývá. Málokdo si uvědomuje, kolik úsilí je potřeba ke zpracování nových titulů, péče o ně, a všechny procesy, než se knihy dostanou ke svému čtenáři. A to nemluvíme o tom, jak důležitou roli hrají knihovny*

v ochraně kulturního dědictví pro budoucí generace. Velmi si vážím Vědecké knihovny v Olomouci, která díky povinnému výtisku uchovává cenné knižní fondy pro příští generace. Tato instituce také posiluje svou kulturní a vzdělávací funkci, například díky rekonstrukci Červeného kostela, který se stal novým centrem kulturního dění metropole Hané“.

Dozvíme se tak, že Vědecká knihovna v Olomouci pečuje o 2,5 milionu svazků a významný podíl knih tvoří vzácné historické fondy. Na fotografiích jsou vyobrazeni zaměstnanci knihovny při svých každodenních pracovních činnostech. Zvlášť je pojednána komunitní role Vědecké knihovny v Olomouci a příběh Červeného kostela.

Další kapitoly pojednávají o knihovnách v regionech. Vědecká knihovna v Olomouci plní ze zákona regionální funkci a udržuje tak kulturní vitalitu regionu. Na tomto úkolu spolupracuje se sedmi pověřenými knihovnami v kraji. Metodicky spravuje regiony Hranice, Jeseník, Lipník nad Bečvou, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk. Na konci knihy najedeme medailonky ředitelky a ředitelů knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí. Dále se v publikaci podrobně dočteme o všech výše zmíněných knihovnách. Zajímavá je i pasáž o nejlepším venkovském knihovníkovi Olomouckého kraje. Cenný je i soupis veřejných knihoven v Olomouckém kraji.

Kniha má vynikající grafickou úpravu, je velmi čtivá a plná umělecky hodnotných fotografií. Doporučuji všem ke čtení.

Rozhovor s Martinem Lochmanem – českým knihovníkem žijícím na Maltě

Denisa Šimíčková
denisa.simickova@seznam.cz

Je tomu už téměř dva roky, co jsem navštívila v rámci Erasmus+ Staff Mobility for Training Maltskou univerzitu s cílem prozkoumat jejich PhD programy a podporu, jež nabízejí svým studentům v rámci doktorského studia. Jelikož jsem vystudovaná knihovnice, na služebních, ale i „dovolenkových“ cestách vždy navštěvuji tamní knihovny. V zásadě se soustředím jak na ty městské, tak univerzitní. Ještě jsem se nesetkala s tím, že by mi na můj dotaz, zda mi ukážou taje místní knihovny, někdo odpověděl zamítavě. Knihovníci jsou sdílní po celém světě. A to je moc dobře!

Ovšem jaký údiv mne čekal, když jsem se vydala do univerzitní knihovny Maltské univerzity, kde se role průvodce chopil Čech – **Martin Lochman**! Na moje „good morning“ mi s úsměvem odpověděl „Ahoj, já jsem Martin“. V univerzitní knihovně působí již 9 let. Dá se říci, že na Maltě zapustil kořeny, což dokazuje i fakt, že zde žije společně se svou ženou a dcerkou. Jak se však mladík z Čech ocitl v tomto malebném ostrovním státě? Co ho zde zavedlo a jak se mu zde žije? Na to, ale i mnoho dalšího, mi otevřeně odpověděl v rozhovoru, který jsem se již pár měsíců rozhodla zrealizovat.

Povíš nám něco o svých studijních začátcích?

Ty jsou poněkud zajímavé, ne-li přímo zábavné. Kromě povinné češtiny a angličtiny jsem na Gymnáziu Chodovická v roce 2009 maturoval z chemie a matematiky a díky vynikajícímu studijnímu prospěchu jsem se bez přijímacích zkoušek dostal na VŠCHT. Jelikož jsem si ale nebyl na

sto procent jistý, že se chci věnovat tvrdé vědě, absolvoval jsem také přijímačky na ÚISK FF UK, obor Informační studia a knihovnictví a Fakultu sociálních věd FF, obor Mediální studia. Huma-

nistika nakonec ve výběru zvítězila. Mediální studia jsem zakončil bakalářem; studium na ÚISKu jsem dovedl k magisterskému titulu v roce 2015 a tam také mé formální vzdělání skončilo.

Co bylo příčinou, která tě dovedla až do univerzitní knihovny Maltské univerzity?

Oficiálně samozřejmě touha prohloubit profesní znalosti, nabrat praktické

zkušenosti, zdokonalit jazyk a – jak se říká – oťukat se ve světě. Neoficiálně „peer pressure“: spousta spolužáků a oba mí sourozenci v době, kdy jsem dospíval ke konečnému rozhodnutí, už Erasmus v jisté formě absolvovali a všichni do jednoho si jej pochvalovali. Pokud jde o to, proč jsem si vybral zrovna Maltu, tam je to jednoduché. Chtěl jsem někam, kde se úředně mluvjí

anglicky. V Irsku mi žádost odmítli, z Velké Británie neodpověděli a jedině z Malty mi tehdejší zástupkyně šéfa knihovny, paní Joanna Felice, napsala, že mě ochotně přijmou.

Ještě dodám, že na rozdíl od většiny spolužáků, jsem nechtěl na „pouhý“ studijní pobyt, což samozřejmě hrálo významnou roli v tom, jak jsem se dostal až do univerzitní knihovny Maltské univerzity.

Jaké byly počátky tvého působení zde? Měl jsi nějaké zásadní problémy? Ať už jazykové, profesní, jiné?

Pokud si dobře pamatuji, se zásadními problémy jsem se na počátku profesního působení neseťkal. Možná proto, že jsem se v knihovně nejprve „otukal“ jako stážista v rámci výše uvedeného Erasmu (září 2014 – únor 2015), než jsem tam začal pracovat na plný úvazek od srpna 2016.

Jsou nějaké viditelné rozdíly mezi knihovnicím u nás a na Maltě?

Vzhledem k velikosti Malty bych řekl, že hlavní rozdíl tkví v tom, že knihovnický obor ani profese není ani zdaleka tak zavedený jako v ČR. Studovat lze pouze na jedné univerzitě a těší se objektivně velmi malému zájmu. Není výjimkou, že v ročníku bakalářského studia jsou například jen dva, tři studenti. Co se týče profese samotné, v porovnání se zbytkem světa je zejména v oblasti moderních myšlenek a technologií Malta trochu pozadu. Institucionální repozitář s otevřeným přístupem například *Maltská univerzita* spustila teprve na konci roku 2014, o otevřených datech a jejich managementu se začalo mluvit teprve na začátku třetí dekády 21. století. Problémem je především zkonstatelný přístup mnoha členů místní akademické obce, kteří postup vlivem mylných představ a předsudků poněkud brzdí, ale situace se každým rokem zlepšuje.

Jaká je Tvá náplň práce v knihovně?

Jsem jedním z členů oddělení pro marketing, PR, vzdělání a komunikaci. Kromě toho, že se staráme o image knihovny na internetu a především sociálních sítích, sloužíme také jako kontaktní místo pro studenty, akademiky i veřejnost, oddělení služeb zákazníkům a podpora pro vědu a výzkum. Dále také každý měsíc organizujeme workshopy, kde studenty učíme základy informační gramotnosti, vyhledávání informací a jak pracovat s programem RefWorks (online software pro tvorbu citací). Já osobně také úzce spolupracuji s naším oddělením pro otevřenou vědu, které se stará o univerzitní repozitář OAR@UM a platformu pro vědecká data drUM, a katedrou Knihovnictví, archivnictví a informačních studií, kde přednáším o otevřené vědě, digitálních knihovnách a souvisejících záležitostech.

Jaká jsou tvá oblíbená místa v nové domovině? Co bys návštěvníkům rozhodně doporučil neopomenout?

Návštěvníci by se rozhodně měli podívat do hlavního města – Valletty – a bývalého hlavního města – Mdiny, které si, na rozdíl od většiny jiných měst, městeček a vesnic, z velké části udržely svůj původní historický půvab. V Mdině je dokonce na výjimku zakázána automobilová doprava. Za návštěvu také rozhodně stojí pobřežní městečko Marsaxlokk (kde se každou neděli pořádají trhy), katedrála ve vnitrozemní Mostě nebo útesy Dingli Cliffs. V létě pak doporučuji Zlaté písky (Golden Bay), Blue Grotto a výlet na Gozo a Comino, dva menší ostrovy maltského souostroví. Co se týče oblíbených míst, k těm patří ta, která jsou obtížněji dostupná a tudíž méně poznamenaná cestovním ruchem – Miġra l-Ferġa, Ras id-Dawwara nebo Fomm ir-Riġ.

Věnuješ se i tvůrčí činnosti. Píšeš povídky a mnohé z nich si již publikoval. Pověz nám něco o nich. Píšeš v češtině, nebo už jen v angličtině? Můžeme se v budoucnu těšit na nějakou tvou knihu/román?

Psát jsem začal už na základní škole. Na gymnáziu jsem začal chodit na kurz tvůrčího psaní vedený přední českou autorkou fantasy a science fiction Lucií Lukačovičovou, což mě rozhodně kvalitativně posunulo kupředu. S úspěchem jsem se účastnil několika ročníků literární soutěže *O loutnu Barda Marigolda*, několik povídek mi vyšlo ve sbornících a jedna dokonce v tehdejší měsíčníku *Ikarie*. Múza mě však na téměř deset let zcela opustila po maturitě. Chůť psát se mi vrátila na sklonku roku 2017 s tím rozdílem, že jsem „přesedlal“ na angličtinu. Po několika letech v cizojazyčném prostředí mi to jednoduše přišlo přirozenější. Do dnešního dne jsem publikoval kolem čtyřiceti povídek a novelet v literárních časopisech a antologiích v Americe, Austrálii a Velké Británii a v prosinci 2023 jsem vydal svou první samostatnou knihu – *All Quiet in the Milky Way: Ray M. Holler's Adventures vol. 1*. Jedná se o sbírku příběhů, které se odehrávají ve stejném prostředí – jde v podstatě o můj vlastní pokus o vytvoření světa, do kterého bych se mohl opakovaně vracet a rozvíjet. V současné době pracuji na pokračování, které by ovšem mělo mít románovou formu.

Na češtinu jsem ale úplně nezanevřel: od roku 2019 některé povídky překládám a posílám do literární soutěže *Daidalos* organizované

předním českým měsíčníkem SFFH *XB-1*, kde se pravidelně umísťuji ve finálové skupině, díky čemuž jsou publikovány. V posledním ročníku jsem se dokonce umístil na 2. místě, což je pro mě historický úspěch.

Prozradíš nám, jakou literaturu čteš? Jaká je tvá nejoblíbenější kniha, popřípadě autor? Čteš už jen v angličtině nebo si pořizuješ knihy stále i v českém jazyce? A pokud ano, jak se k české produkci dostáváš?

Kromě odborných článků, prostřednictvím kterých se udržuji v obraze v našem oboru, čtu nejraději vědecko-fantastickou literaturu, čímž si mimo jiné také doplňuji inspiraci pro vlastní tvorbu. Čtu převážně v angličtině, ačkoliv si také pravidelně pořizuji nejnovější vydání výše uvedeného měsíčníku *XB-1*. To mi pomáhá si do velké míry udržovat kontakt s psanou češtinou. Spíše než oblíbenou knihu mám oblíbené autory – od klasiků žánru typu Isaaca Asimova nebo Arthura C. Clarka po relativně novodobější Michela Crichtona nebo Jamese S. A. Coreyho.

Mnohokrát děkuji Martinovi za příjemný rozhovor a přeji mu do budoucích let jen to nejlepší.

University of Malta Library

Rozhovor s Terezou Liškovou – programovou manažerkou Nadace OSF

Veronika Kašpárková

Veronika.Kasparkova@mzk.cz

S knihovnami spolupracujete od roku 2018. Jaká byla Vaše cesta ke knihovnám a jejich podpoře?

Nadace OSF podporovala rozvoj knihoven i před rokem 2018, ale kolem roku 2018 jsme začali podporovat knihovny konkrétně v oblasti mediálního vzdělávání. Na to jsme navázali v roce 2020, kdy v nadaci vznikl samostatný a specializovaný program Knihovny jako průvodkyně 21. stoletím, které v současné době vedu. Proč? Protože lidi, kteří v nich pracují, od začátku vnímáme jako klíčové spolupracovnice a spolupracovníky, kteří spolu s námi pečují o demokratickou, vzdělanou a spravedlivou společnost. Od začátku se snažíme posilovat hlavně vzdělávací roli knihoven, kterou podle mého trvale podceňuje stát i zřizovatelé. Považuji to za chybu, protože právě knihovny umí všem bez rozdílu nabídnout možnost se učit a rozvíjet během celého života, nejen ve školních letech. Mám teď na mysli tu možnost se učit v bezpečném prostředí knihovny, které není zatíženo stresem ze zkoušek a formalit. Nikdo jiný než knihovny takovou službu veřejnosti napříč republikou nabídnout neumí. Řada z nich své vzdělávací aktivity strategicky či intuitivně propojuje se svými komunitními aktivitami, což je skvělé. Člověk se nejlépe učí ve chvíli, kdy se cítí v bezpečí, kdy cítí důvěru.

K projektu podporujícím mediální vzdělávání posléze přibýlo další téma: rozvoj digitální gramotnosti. Jak konkrétně podpora knihoven v této oblasti vypadá?

Většina našich aktivit je otevřená všem veřejným knihovnám, i když v poslední grantové výzvě měly přednost knihovny z menších obcí. Upravily jsme s kolegyní Katkou Hvala grantový proces tak, aby pro ně byl přístupnější. Myslím, že se nám to povedlo. O grant se přihlásily desítky knihoven, se kterými letos spolupracujeme poprvé. Máme z toho velkou radost.

V grantových výzvách se nám dlouhodobě daří zachovat nulovou finanční spoluúčast, zjednodušovat grantové žádosti i formy reportování a závěrečné zprávy. Nechceme vytvářet nadměrnou administrativní zátěž, naopak se snažíme otevírat možnost žádat o grant i pro knihovny, které nejsou v této oblasti zkušené nebo jsou zavalené jinou prací. Finančně už jsme podpořili knihovny na celé škále, od těch krajských po ty místní a obecní.

Dlouhodobě nadační podpora obou zmíněných témat probíhá v úzké spolupráci a v téměř denní komunikaci s knihovnickou obcí, ať už jde o knihovnická sdružení, svazy nebo konkrétní lidi a knihovny. Od začátku nám jde o to, aby naše podpora vycházela z aktuálních potřeb knihoven. Zároveň s tím knihovnám a lidem, kteří v nich pracují, nabízíme nápady, podněty, které překračují jejich stávající horizont. Jsou to z naší strany jakési strategické pobídky a inspirace do budoucnosti.

Vedle grantování se věnujeme také vzdělávání a propojování knihoven s dalšími hráči na poli mediálního vzdělávání, digitální gramotnosti, digitálních služeb státu nebo třeba připravenosti na krize a odolnosti. Máme za sebou například dva **Cykly mediálního vzdělávání pro knihovny**, které proběhly v úzké spolupráci

s Pavlínou Mazáčovou z KISK FF MU a Ondřejem Hudečkem z Městské knihovny v Praze (MKP). Účastnice a účastníci tohoto cyklu získali za jeho zdárné dokončení nadační příspěvek, vlastně šlo o určitou formu studijního stipendia.

Radost mám také z toho, že se nám na začátku minulého roku ve spolupráci s MKP i NK ČR podařilo uspořádat sérii facilitovaných pracovních setkání k tématu digitálního začleňování s důrazem na **digitální služby**

státu. Tento formát se ukázal jako přínosný a spolu s Kamilou Pliskovou, která digitální téma nyní koordinuje napříč knihovnami, na něm úspěšně stavíme navazující aktivity dodnes.

Zároveň tu máme ocenění **Bibliotheca inspirans**, které letos už počtvrté připravujeme spolu s Českou spořitelnou i finanční

podporou dalších dárců našeho programu. Je to za nás způsob, jak zviditelnit a finančně ocenit inspirativní praxe a aktivity, které v knihovnářích napříč republikou už fungují. V jistém ohledu je to vlastně forma grantu za to, co už bylo vykonáno. Což mi přijde dobré, protože to snímá z knihoven určitou formu tlaku, kterou obvykle granty a psaní projektů nesou.

Cenu Bibliotheca inspirans budete vyhlašovat letos počtvrté. Jaké je téma letošního ročníku a jak jste jej vybírali? Kolik se přihlásilo knihoven?

Moc nebo málo? Myslím, že je to akorát! Výhoda spolupráce s Českou spořitelnou a Andreou Studihradovou je, že nemusíme honit čísla. Máme totiž společný zájem zkoušet nové formáty, témata... otevírat vrátka, společně

přemýšlet a objevovat. Pokud bychom chtěli dosáhnout stovek nominací, stavěli bychom téma a komunikaci jinak. Každopádně Letošní téma jsme postavili jinak než ta předchozí. Sebrali jsme skrze nominace vize, sny knihoven o tom, jak by mohli aktivity a služby knihoven vypadat v budoucích desetiletích. Hledali jsme nápady na aktivity, které propojí lidský a technologický potenciál. Nominací jsme obdrželi 18, takže máme s porotou z čeho vybírat. Vyhlašování letošního ročníku,

který patří imagaci, proběhne opět na konferenci Knihovny současnosti v září, tentokrát v Jihlavě. Už teď chystáme speciální diplomy, tak se moc těšíme na společné setkání.

Umí české knihovny požádat o podporu? Vědí, jak na to a nestydí se?

Mnohé české knihovny umí psát granty, další se to učí. To je dobrá zpráva, v tuzemském nadačním poli mají příležitosti nejen u Nadace OSF, ale mohou žádat také například u Nadace VIA. K získávání podpory ale patří také to, že knihovny, spolky a sdružení zocelují ve vyjednávání s ministerstvem, zřizovateli a dalšími klíčovými hráči. Mohli bychom tomu říkat i advokační práce, posilování pozic, tlak odborů... Nikdy asi nejde vědět zcela, jak na to, prostředí se neustále mění. Není snadné se v tom orientovat, prosazovat zájmy v té spleti tlaků a hlasů. Vnímám to tak, že je potřeba neustále sbírat odvalu, kuráž i zkušenosti, aby podpora knihoven byla silně ukotvena napříč společností a občanským sektorem. Považuji za klíčové, aby si knihovny dlouhodobě budovaly síť podpory, která se rozpíná od dobrovolnic a dobrovolníků, kteří v knihovnářích pomáhají,

po zřizovatele, stát, tuzemské i mezinárodní nadace, evropské fondy, různé organizace občanské společnosti, školy, spolky nebo i soukromé filantropie.

Získáváte ke své práci zpětnou vazbu, ať již od knihoven či zvenčí? Setkáváte se s (ne) příjemnými překvapeními, které byste nečekala?

Zpětnou vazbu mám hlavně od knihoven, se kterými v nějaké formě spolupracujeme. Obvykle je přívětivá a pozitivní. Zároveň vnímám, že nám chybí právě zpětná vazba od knihoven, kterým naše práce relevantní nepřijde. Bohužel jsme ale zatím v týmu nenašli prostor a čas o ni požádat, zodpovědně ji poptat.

Nepříjemná překvapení? Občas mě mrzí, když zjistím, že nějaký dobře fungující projekt, jednotlivec nebo tým v knihovně končí, protože nastal nějaký rozkol s vedením. To se stává... i v knihovnách. Přála bych si, abychom jako společnost na té osobní i větší úrovni uměli lépe hospodařit s talenty a potenciálem lidí, abychom uměli držet stabilitu pilířů naší demokratické společnosti (A knihovny mezi ty pilíře patří!) a zároveň si vzájemně dopřávali prostor ke zdvočení našich praxí a snů, k experimentům, chybám a společné radosti z toho, že se něco povedlo, posunulo, probarvilo, hnulo, ožilo!

A jedna osobní otázka na závěr. Máte svou oblíbenou knihovnu a proč?

Vlastně nemám. Vedle své práce pro Nadaci OSF pracuji také jako moderátorka pořadu

ArtCafé na ČRo Vltava. Nedávno jsem nadšeně vyprávěla kamarádce o lidech, které jsem do pořadu pozvala. Říkala jsem jí, jak jsou skvělí a zajímaví. A ona se smála a reagovala, že to jí říkám u kávy vždycky o všech hostech. A je to pravda. Obvykle se do nich a jejich tématu tak trochu pro ten jeden pořad zamiluju. Podobně to mám s knihovnami. I když jsem si vědoma toho, že obor samotný, jednotlivé instituce, konkrétní lidé, včetně mě, v sobě nesou to dobré i temnější, někdy toxické manýry... tak můj vztah ke knihovnám je vlastně v první řadě motivován živým zájmem a vlastně i tím citem. Takže průběžně nalézám upřímné zálibení ve všech knihovnách, se kterými se nám spolu s kolegyní Katkou Hvala podaří navázat spolupráci, přijít do bližšího kontaktu, dialogu, dojít setkání.

Tereza Lišková absolvovala Fakultu humanitních studií a Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Po studiu žurnalistiky na Fakultě sociálních studií na Masarykově univerzitě v Brně se věnovala novým médiím. Od roku 2020 působí v Nadaci OSF, kde má na starosti nadační podporu knihoven. Kromě toho působí také jako moderátorka pořadu ArtCafé, který vysílá Český rozhlas Vltava.

Nadace OSF byla založena v Praze v roce 1992 jako součást mezinárodní sítě nadací Open Society Foundations, kterou založil americký investor a filantrop George Soros a která působí ve více než 70 zemích světa. Nadace OSF dlouhodobě přispívá k rozvoji otevřené společnosti a prosazuje systémové změny vedoucí k posílení demokracie v České republice.

Bude vás zajímat, že...

... do 16. ročníku celostátní soutěže **Městská knihovna roku** postoupila za **Jihomoravský kraj Městská knihovna Hodonín**. Nominace souvisí s realizací mezinárodního projektu **Literatura bez hranic** a s podporou digitálního vzdělávání uživatelů. Za **Zlínský kraj** se bude o ocenění ucházet **Městská knihovna Josefa Čižmáře Vizovice**.

Země krále Miroslava

Petra Klabouchová

sxdmanagement@gmail.com

Pamatuju si ještě, že voněla dřevem. Tak u nás na Šumavě voní vlastně všechno, ale ona měla parfém naleštěných parket a těžkých sametových závěsů. Nejkrásnější knihovna na světě, aspoň pro mé dětské oči.

Vznikla jako „pokusný projekt Fakulty stavebního ČVUT v Praze, jehož cílem bylo vybudovat nekonvenční kulturní dům na technické a estetické úrovni pro pohraniční oblast ČSSR“.

Stála v ohybu řeky Volyně, kde se čas od času vymývaly sudy od Šumavského bylinného vína, co bylo vínem asi tak, jako je Tatranský čaj čajem. Kolem říčky se tak šířil nasládlý odér výparů, že stačilo projít poblíž, aby se člověku výrazně zvedly promile v krvi.

Cestu ke knihovně jsem měla vyšlapanou mnohem dřív, než jsem uměla číst. Kousek nad ní totiž stávaly jesle, kam moji rodičové každé ráno pravidelně odkládali mého několikaměsíčního brášku Vašíka. Pamatuju si, jak se táta za mrazivých šumavských rán brodil čerstvým prašanem, řvoucí Vašík přikurtován k saním, aby nám někde nevypadnul do závějí (nebylo by to totiž poprvé), v jedné ruce přimrzlý popruh saní, v druhé já, jeho princezna, vlající ranní tmou.

Pak ale na princeznu přišly časy čtenářské a knihovna z červených cihel se stala mým pohádkovým zámkem. Když sotva metrový človíček vstoupil dovnitř, parketová podlaha zapraskala a spolkl ho posvátné ticho. Mramor, samet a ty lustry! Šest obřích křišťálových

lustrů, které vítaly holku od zadrátovaných hranic ve světě nekonečných příběhů, co neměly žádné hranice. Soudružka knihovnice na mě spiklenecky mrkla, na tajňačku mě už v osmi letech pouštěla do dospěláckého oddělení.

Potom se přesýpací hodiny dějin znovu otočily, vzaly si ostatné dráty, soudružku knihovnici, a nakonec i tu knihovnu. Toho rána bylo naše městečko plné slávy, jako při poutích. Otvírali nový supermarket. Nejen nový. První! Úplně jako ty západácké. V mojí knihovně...

Poprvé v životě jsem ten den viděla kiwi a spoustu dalších věcí. Ale taky křišťálové lustry z mého království stránek a příběhů, co už se neleskly nad nekonečnými řadami knižních regálů, ale jejich skleněná krása se odrážela v hromadách čipsů a ananasu. Dnes už v té budově není ani knihovna, ani supermarket. Všechno odnesla voda. Ta velká, při povodních. Bývalý kulturák je dnes oblepený nástavbami a přístavbami z plastu, vypadá jako všechny ty modelky, které když začnou stárnout, nechají si ze všech stran něco přifouknout, přešít a vycpat. Trochu smutný pohled. Jen pár šumavských princezen z paneláků kolem si ještě pamatuje, že tam uvnitř kdysi bývalo nejkrásnější království světa. Říše krále Miroslava, kde křišťálové lustry zářily nad dětskými sny bez hranic.

Petra Klabouchová je spisovatelkou a novinářkou.

Bude vás zajímat, že...

... na valné hromadě SKIP Velká Morava bylo uděleno **ocenění Velkomoravský knihovník** Mgr. **Kateřině Janoškové** z Masarykovy veřejné knihovny Vsetín, **Soně Piškulové** z Městské knihovny Břeclav a **Ing. Janě Tomancové** z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Čestný titul **Velkomoravský knihovník** převzala **Mgr. Zlata Houšková**. Všem oceněným gratulujeme!

PŘIHLASTE SVOJI KNIHOVNU DO SOUTĚŽE

KOMUNITNÍ KNIHOVNA JIHOMORAVSKÉHO KRAJE 2025

Ocenění pro knihovny, které spojují lidi a tvoří komunitu! Máte knihovnu, na kterou jste hrdí? Dejte o ní vědět!

Proč ji přihlásit?

- zviditelníte svou knihovnu
- získáte ocenění, podporu a mediální pozornost
- stanete se inspirací pro ostatní

Kdo může nominovat?

- pověřená knihovna
- zřizovatel knihovny

Nominace zasílejte
do: 12. 9. 2025

Vyhlášení výsledků:
25. 11. 2025

Podrobnější
informace
najdete zde:

Kam zaslat nominaci?
na adresu:

Mgr. Monika Kratochvílová
Moravská zemská knihovna
v Brně

Kounicova 65a, 601 87 Brno
nebo na e-mail:
monika.kratochvilova@mzk.cz

Pod záštitou hejtmana
Jihomoravského kraje
Mgr. Jana Grolicha.

jihomoravský kraj